

ET PAR ÅR SENERE...

Undersøgelse: De "gamle" unge fra Daggrupperne

Susanne Pihl Hansen
Januar 2007

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING	3
DE UNGE – FØR OG NU	5
Inden U-turn – facts om 7 af de unge	6
Efter U-turn – facts om 7 af de unge	7
Overblik over før og nu	9
Status – de unges egen vurdering et par år efter	10
Fremtidsdrømme – om 10 år	11
Opsamling	12
DAGGRUPPERNE – MED DE UNGES ØJNE	15
De allerførste indtryk	16
De overordnede vurderinger	17
Medarbejderne	18
Gruppen – de andre unge	24
Aktiviteterne	28
Redskaberne	30
Efterbehandling	32
De unges opsamling – gode råd til andre	34
KONKLUSION OG PERSPEKTIVERING	37
OM UNDERSØGELSEN	41

Indledning

Med jævne mellemrum plejer forældre, socialarbejdere og medier at sætte fokus på unges rusmiddelforbrug. Som oftest beskrives de unges forbrug som et "alarmerende forbrug/misbrug", som de ansvarlige (forældre, socialarbejdere, beslutningstagere) bør gøre noget ved. I mange år har behandlingsarbejdet dog fortrinsvis været rettet mod unge over 18 år. Hvis en ung under 18 år skulle tilbydes behandling blev det ofte på et behandlingssted, hvis primære målgruppe var over 18-årige.

I de senere år er der dog gradvist kommet langt større fokus på behandling af også helt unge under 18 år og deres rusmiddelforbrug. Samtidig er der også gradvist kommet større fokus på behandling af hashproblemer, og ikke kun på behandling af misbrug af hårdere stoffer.

Den udvikling er også sket i Københavns Kommune. I 2004 startede U-turn, som er Københavns kommunes rådgivnings- og behandlingstilbud til unge, som har problemer med rusmidler. Unge mellem 15-23 år kan her få rådgivning og individuel behandling samt deltage i hhv. Dag- eller Aftengrupper sammen med andre unge. Desuden tilbyder U-turn rådgivning til forældre og andre nære i de unges netværk samt til professionelle, som dagligt arbejder med unge.

I løbet af 2006 har U-turns Rådgivning haft 753 henvendelser (heraf 426 unge). Heraf har de 336 været telefoniske og 412 personlige. I alt 93 unge har gennemgået et behandlingsforløb i løbet af 2006.

U-turn har helt fra begyndelsen haft store ambitioner om at levere en god indsats overfor målgruppen. I Udviklingsplanen for U-turn 2005-2006 står der således:

"Vi er ambitiøse og har en anerkendende og positiv tilgang til både unge, forældre og samarbejdspartnere. Vi er handlings- og løsningsorienterede. Vores ambition er, at alle skal føle sig hjulpet ved at henvende sig til U-turn. Vores ambition er også at arbejde professionelt ud fra dokumenteret viden, og har dermed sat dokumentation højt på dagsordenen. Vi vil vise, hvordan man kan udvikle behandlingen gennem systematisk dokumentation. Vi er også ydmyge overfor opgaven. Noget af det vanskeligste sociale arbejde er netop arbejdet med unge, der har problemer med hash og andre rusmidler – der findes ingen mirakelkure – men vores ambition er at finde de bedste behandlingskoncepter og dermed hjælpe de unge, vi har i behandling, bedst muligt."

En væsentlig del af U-turns behandlingsarbejde foregår i Daggrupperne. Daggrupperne er et tilbud til socialt udsatte unge under 18 år, som har et problemgivende forbrug af rusmidler, og som ikke har en meningsfuld hverdag. U-turn har løbende to Daggrupper kørende, med plads til op til 7 unge i hver. Et typisk forløb i Daggrupperne varer ca. ½ år, og målet for forløbet er:

"At de unge får en meningsfuld hverdag, hvor de efter U-turn forankres i arbejde/uddannelse med stoffrihed eller reduceret forbrug."

Målet er altså, iflg. Udviklingsplanen for U-turn 2005-2006, at hjælpe de unge ud fra et helhedsperspektiv, og ikke kun i forhold til deres problemer med rusmidler.

For at leve op til ambitionerne om at levere en god indsats overfor målgruppen og som et led i den løbende dokumentation og evaluering af arbejdet blev det derfor besluttet at undersøge, hvor de første unge, der var indskrevet i Daggrupperne i 2004, er henne i dag, og hvordan de selv vurderer betydningen af forløbet nu et par år efter, at de stoppede.

Formålet med undersøgelsen var således at afdække følgende:

1. Hvad er facts om de unges livssituation i dag? Hvordan er det gået de unge, siden de stoppede behandlingen i Daggrupperne? Hvor er de unge henne i dag i forhold til skole, job, familieliv, rusmiddelforbrug og andre væsentlige livsforhold?
2. Hvordan vurderer de unge selv forløbet i Daggrupperne? Hvad har de lært/fået ud af forløbet? Har de selv oplevet U-turn som et vendepunkt for dem, og i givet fald hvordan og hvorfor? Hvad var godt/mindre godt? Hvilke gode råd har de unge til U-turn fremover?

Målet er, at undersøgelsen skal være med til at synliggøre effekten af indsatsen i Daggrupperne, set fra de primære brugeres (de unges) synsvinkel, samt at give U-turn et fundament for den videre udvikling og fremtidssikring af Daggrupperne.

På baggrund af interviews med nogle af de første unge, som gik i Daggrupperne, vil de to hovedproblemstillinger blive nærmere undersøgt. I første del af rapporten vil de unges livssituation før og efter U-turn blive beskrevet. I anden del vil der blive set nærmere på, hvordan de unge vurderer Daggrupperne som tilbud. Rapporten afsluttes med en overordnet konklusion og en perspektivering for det videre behandlingsarbejde i Daggrupperne – og andre steder.

Det er vigtigt at understrege, at denne rapport ikke indeholder hele sandheden om de unge og behandlingen i Daggrupperne. Der vil også være andre sandheder om Daggrupperne, f.eks. medarbejdernes sandhed(er) eller forældrenes sandhed(er). Men det er hensigten, at denne rapport skal bidrage til det samlede billede, med de oplevelser og vurderinger, som de første unge har i dag – et par år efter de gik i Daggrupperne.

For det bidrag, de unge har givet ved at stille op til interviews, skal de have en meget stor tak!!

Susanne Pihl Hansen, januar 2007

Undersøgelsen er blevet gennemført i perioden august – oktober 2006, og er primært baseret på kvalitative interviews med i alt 9 unge, der gik i Daggrupperne i løbet af efteråret 2004, vinteren 2004-2005. Derudover er relevant skriftligt materiale om arbejdet i Daggrupperne inddraget. (Mere om undersøgelsens metoder i "Om undersøgelsen" sidst i rapporten.) Det er vigtigt at understrege, at denne undersøgelse ikke bør stå alene, men skal ses som et supplement til den øvrige dokumentation i U-turn samt medarbejdernes egne erfaringer med Daggrupperne. Alle unge er anonymiseret og vil blot blive omtalt som "de unge" eller "en ung". Kun hvis det vurderes som nødvendigt for forståelsen af de unges udsagn fremgår det hvilket køn eller alder, den unge har.

De unge – før og nu

Hvordan er det egentlig gået de unge, som gik i Daggrupperne for et par år siden? Det er naturligvis et interessant spørgsmål at stille, når det skal vurderes om Daggrupperne lever op til sine mål og har den ønskede effekt på de unge. Men det er samtidig også et komplekst spørgsmål at svare på, for svaret afhænger af hvem man vælger at spørge.

I denne undersøgelse er det de unge selv, der er blevet spurgt. I alt 9 forskellige unge har bidraget til undersøgelsen ved at deltage i et gruppeinterview (6 unge deltog i ét gruppeinterview) og/eller et individuelt interview (7 unge deltog i 5 enkelt/dobbeltinterviews). I gruppeinterviewet blev de unge bedt om at komme med deres vurderinger af nogle mere overordnede og generelle elementer i Daggrupperne, mens der i de individuelle interviews blev gået lidt tættere på den enkelte unges livshistorie. De unges tilbagemeldinger fremgår af det følgende. Deres tilbagemeldinger er forsøgt gengivet så respektfuldt som muligt, bl.a. ved at gengive mange direkte citater fra interviewene. Gennemgangen af de unges situation er primært baseret på de individuelle interviews med 7 unge, da de unge i gruppeinterviewene ikke fortalte så detaljeret om deres egen livssituation.

Hvem er de unge i Daggrupperne?

I U-turns erfaringsopsamling, "Det første år i U-turn" beskrives de første unge i Daggrupperne som unge med en socialt belastet baggrund. De havde ofte svære familierelationer og var kendte af socialforvaltningen. Flere havde været anbragt udenfor hjemmet, mange havde begået kriminalitet, og alle havde et massivt forbrug af hash og evt. andre stoffer og havde haft det i mange år.

De unge, der blev interviewet til denne undersøgelse, er alle medregnet i denne statistik, og umiddelbart fremstod disse unge som repræsentative: De unge havde efter egne udsagn kæmpet med mere end de fleste andre unge i deres alder, og flere kom fra en familiebaggrund med store sociale problemer.

Ifølge de unge selv, er Daggrupperne et sted for unge med problemer, især med misbrugsproblemer, men også alle mulige andre problemer, f.eks. fysiske og psykiske problemer. I starten var det kun et sted for unge, der havde problemer med hash, men det ændrede sig hurtigt, fordi medarbejderne fandt ud af, at mange af de unge også tog andre stoffer.

De unge bruger selv betegnelser som "møgunger", "ballademagere", "rødder", når de skal beskrive målgruppen, og forklarer at det er unge, der altid har lavet ballade i skolen, som har fået skæld ud og er blevet smidt ud af skolen, boet i belastede kvarterer og lavet meget kriminalitet. Mange af de unge har været i mange andre sociale tilbud eller skoletilbud:

"Vi laver jo ballade – jeg ved i hvert fald fra mig selv, at jeg er blevet afvist mange andre steder, fordi jeg var for svær."

"Ja, mange af os har været steder, hvor de har sagt: Du er sgu for besværlig. Det siger de ikke her. Her giver de ikke slip."

Det er meget forskellige unge, der går i U-turn. De ville næppe have bemærket hinanden, hvis de havde mødt hinanden på gaden. Men de har dog alligevel to ting til fælles: De har alle problemer med stoffer, og de bor alle i København og har derfor nogenlunde den samme referenceramme.

I de individuelle interviews blev hver enkelt af de 7 unge bedt om at give en karakteristik af sig selv og sin situation, sådan som den var lige før U-turn, dvs. i 2004. Og som afslutning på interviewet blev den unge bedt om at beskrive sig selv og sin situation, sådan som den fremstår i dag, dvs. en dag i september 2006. For alle de unge var der sket væsentlige forandringer i deres livssituation. De beskrev alle, at de havde fået meget ud af at gå i U-turn. Men samtidig fremstod det dog også klart, at for nogle af de unge var der endnu rigtig lang vej at gå, hvilket de fleste også selv pointerede.

Det skal bemærkes, at den følgende fremstilling alene er baseret på de unges egne udsagn og vurderinger om deres egen livssituation. Det er muligt at andre, f.eks. deres sagsbehandler eller deres forældre, ville vurdere den unges situation anderledes, men det har ikke været denne undersøgelses opgave at afdække.

Inden U-turn – facts om 7 af de unge

Rusmidler

Alle de unge havde et stort forbrug af rusmidler, inden de startede i U-turn. To af de unge skønnede, at de "kun" røg 2-5 joints pr. dag, mens de øvrige skønnede, at de dagligt havde et heftigt forbrug af rusmidler, f.eks. 10-25 ecstasy-piller, ml. 10-20 g hash/dag eller "en masse kokain og speed blandet i en pose", som blev indtaget samlet. De to unge med det mindste forbrug fortalte begge, at deres hashforbrug i den første tid i U-turn steg markant, op til 10 joints/dag, fordi de blev lokket/inspireret af de andre unge. Alle de unge indtog primært rusmidler i selskab med andre. (Det skal bemærkes, at alle angivelserne er de unges egne skøn, og at rusmiddelforbrugets omfang og art iflg. de unge kunne variere meget fra dag til dag, bl.a. afhængig af f.eks. hvor mange de røg joints sammen med. Selv om forbruget derfor nogle dage måske er noget lavere, ændrer det dog ikke ved, at det er et meget stort forbrug.)

Hash var på indskrivningstidspunktet det foretrukne rusmiddel hos 5 af de unge. Alle havde dog prøvet de fleste andre rusmidler. En af disse unge havde tidligere haft et stort forbrug af især kokain og amfetamin, men var af sig selv og med støtte fra en døgninstitution stoppet med de øvrige rusmidler inden U-turn. Men den unges hashproblem var der ikke rigtig nogen, der opdagede eller gjorde noget ved, måske fordi det på det tidspunkt var det mindste problem.

De to sidste unge røg også hash, men den enes primære rusmidler var ecstasy og kokain, mens den anden havde et misbrug af næsten samtlige tilgængelige rusmidler (amfetamin, kokain, ecstasy blandet med druk).

Alle de unge havde prøvet at ryge hash første gang i en tidlig alder – én var 9 år første gang. Alle – på nær én – oplevede selv, at de havde et problemgivende forbrug af rusmidler i 12-14 års alderen. Den sidste begyndte "først" på stoffer i 15-års alderen.

Kriminalitet

4 af de unge finansierede deres rusmiddelforbrug bl.a. ved hjælp af, hvad de selv betegner, som kriminalitet: knæk i kiosker, smugling, salg af stoffer, indbrud, butikstyveri og røveri/overfald (rulle gamle damer og buschauffører). 3 af de unge fortalte, at de fik deres rusmiddelforbrug finansieret

af venner og/eller familie. De havde derfor ikke været nødt til at begå noget, de selv ville betegne som kriminalitet. Det skal dog bemærkes, at i hvert fald to af disse unge havde medvirket til/solgt stoffer i mindre stil, hvilket i lovens forstand er at betegne som strafbare handlinger, selv om det i de kredse, hvor de unge færdedes, ikke har været usædvanligt.

Foranstaltninger/sociale tilbud

4 af de unge havde en eller flere anbringelser bag sig, heraf var 2 anbragt på døgninstitution, da de blev indskrevet i U-turn. 1 havde tilsyneladende aldrig haft kontakt med de sociale myndigheder, mens de to sidste har modtaget hjælp i form af f.eks. en tilknyttet kontaktperson.

Forhold til familie og venner

5 af de unge fortalte om en opvækst med bl.a. alkohol og/eller hashproblemer, vold, psykisk sygdom, selvmordsforsøg og voldsomme brud blandt deres allernærmeste. Et par af de unge fortalte i interviewet, at de havde ressourcestærke forældre og/eller havde haft en god opvækst, men set udefra var det dog også en opvækst, der var præget af nogle markante brud (f.eks. skilsmisser), som har påvirket de unge. Ingen af de unges forældre boede sammen, da de unge blev indskrevet i Daggrupperne. Alle de unge fortalte, at næsten alle deres venner også indtog rusmidler i stort omfang.

Boligsituation

På indskrivningstidspunktet var 2 af de unge anbragt på døgninstitution, 1 boede i egen lejlighed, under hvad den unge selv betegner som kaotiske forhold, mens de sidste 4 officielt boede hjemme hos enten mor eller far (én af disse boede dog reelt rundt omkring hos venner og bekendte, mens den anden var stukket af fra en døgnanbringelse og mod myndighedernes vilje havde taget ophold i hjemmet).

Af de 7 interviewede unge var det således kun 2 af de unge, der på indskrivningstidspunktet tilsyneladende havde ordentlige og holdbare boligforhold.

Skole/arbejde

Alle unge (på nær én der ikke fortalte noget om sin skolegang) havde haft en skolegang præget af skift, udsmidninger og/eller andre brud i utide. Én af de unge havde taget 10. kl med, men tilsyneladende havde ingen af de andre taget en 9. kl. afgangsprøve. På tidspunktet for indskrivningen i U-turn gik ingen af de unge i skole eller var i arbejde.

Andet

To af de unge fortalte, at deres livssituation derudover var præget af hhv. en psykiatrisk problemstilling (med flere ophold på såvel lukkede som åbne ungdomspsykiatriske afdelinger) og et meget heftigt temperament (som bl.a. gav sig udtryk i voldsomme trusler mod og overfald af pædagoger, andre unge og folk på gaden).

Efter U-turn – facts om 7 af de unge

Rusmidler

De unge fortalte, at deres rusmiddelforbrug blev væsentligt nedsat under forløbet i U-turn. For de fleste vedkommende er rusmiddelforbruget stadig her et par år senere væsentligt nedsat i forhold til tiden inden U-turn.

Ingen af de unge angav at tage andre rusmidler end hash regelmæssigt, om end et par stykker fortalte, at det da var sket i ny og næ, at de havde prøvet eksempelvis kokain *"for at teste, om jeg er over det"*.

2 af de unge erklærede under interviewet, at de aldrig ryger hash eller indtager andre rusmidler mere. Denne ene tilføjede dog: *"Altså bortset fra nogle små falde-i'er selvfølgelig. Det vil jeg personligt sige, at man ikke kan undgå."*

De resterende 5 unge ryger stadig hash: Fire ryger dagligt eller næsten dagligt. For de tre af dem er der tale om væsentlig mindre end før (helt oppe fra 10-20 g hash/dag og/eller andre rusmidler til 1-2 g hash/dag). Den fjerde ryger angiveligt mere end før U-turn (fra 2-3 g hash/dag til 1-10 g hash/dag). Den femte og sidste ung har netop haft en periode med store personlige udfordringer på flere fronter, som "kostede" et tilbagefald, som det nu er svært at komme ud af igen:

"Det er det der med at tage sig sammen. Det er det med at skulle sige: Nu er det slut igen. Det er det der med, at man vakler igen. Har man egentlig lyst til at stoppe eller har man ikke? Meget af mig siger, at dét har jeg. Jeg har ikke lyst til at sidde, som jeg gjorde før. Men der er også noget af mig, der siger: Aj, det kunne egentligt være rart at sidde der i sine hashtåger. For på alle måder savner jeg det. Og som hashomaner, der har været clean i 3-4 år, siger: Trangen forsvinder aldrig. Den vil altid være der, et eller andet sted. Og det er lidt hårdt at tænke på, at man ikke har været clean i særlig lang tid, og at de næste mange år, vil trangen bare være der til at skulle tage en joint."

Denne unges udsagn vidner om, hvor svært det kan være at komme fri af rusmidlerne, når forbruget har været så heftigt, og når det har været bundet sammen med så mange andre problemer (f.eks. på hjemmefronten). Set i dét lys må det siges, at i hvert fald 6 af de interviewede unge har rykket deres rusmiddelforbrug et godt stykke vej og i en positiv retning, siden de blev indskrevet i Daggrupperne. Men det må også pointeres, at der endnu er lang vej at gå for nogle af de unge – og der er en vis sandsynlighed for at et par af de unge måske aldrig bliver totalt stoffrie. I hvert fald ikke indenfor en overskuelig årrække. Og under alle omstændigheder er der en vis risiko for tilbagefald undervejs.

Med til de sidste bemærkninger hører også det faktum, at hash for flere af disse unge er "normalt". Flere af dem er vokset op med hashen og ser hash som et almindeligt rusmiddel på niveau med alkohol – eller i hvert fald i en helt anden og mindre farlig kategori end andre stoffer. Et par af de unge forklarer det således:

"Det går i babyskridt for os. Også fordi det er så meget en del af ens personlighed. Det er hele kulturen. (..) Det er jo så normalt – vi ser jo ikke på det, at det er så og så farligt. Vi ryger det ikke på nogen overdreven måde. [Hashen] gør, at jeg faktisk kan klare min hverdag. Jeg kan jo godt stå op kl. 7 eller 6 om morgenen (..) og så komme hjem om eftermiddagen og ryge."

"Jeg er jo stadig normal oppe i mit hoved, når jeg ryger tjald. Og det er det, der betyder allermest for mig. Jeg ved, at jeg skal stoppe en dag. Jeg har det ikke sådan, at jeg skal ryge tjald altid. Men jeg vil heller ikke presse mig selv og sige, at jeg stopper i morgen eller i næste måned, for så ved jeg, at jeg vil have endnu sværere ved det."

Kriminalitet

Til gengæld begår de unge – efter eget udsagn – stort set ikke kriminalitet længere. Én af de unge svarede ikke på spørgsmålet. De øvrige 6 andre svarede klart nej til, at de var involveret i

kriminalitet i dag. Det skal dog bemærkes, at "kriminalitet" kan opfattes på flere forskellige måder. F.eks. nævnte en af de unge, at han selvfølgelig hjalp en kammerat, hvis denne havde brug for at få solgt en cykel, og at han fik betaling for den ulejlighed. I lovens forstand ville dette formentlig kaldes hælervirksomhed – og være strafbart.

Foranstaltninger/sociale tilbud

Umiddelbart efter afslutningen af forløbet i Daggrupperne havde de fleste unge tilsyneladende et socialt tilbud eller var i en foranstaltning efter Serviceloven. I dag – ca. 1½ år efter – er situationen den, at en af de unge ikke modtager nogen hjælp fra det offentlige længere, mens de 6 andre fortsat er i en foranstaltning (f.eks. hybel med tilsyn eller kontaktpersonordning). Af disse er mindst 2 (én på 18 og én på 17 år) usikre på, hvor længe foranstaltningen vil fortsætte, én 19-årig har fået at vide, at foranstaltningen stopper nu, mens én 17-årig aldrig bruger den tildelte kontaktperson, fordi den unge ikke føler, at kontaktpersonen kunne hjælpe.

Forhold til familie og venner

Tilsyneladende har de fleste af de unge et noget bedre forhold til deres familier i dag, end før de startede i U-turn. Det betyder ikke, at det for alle vedkommende er helt uproblematisk, men nok snarere at de unge er blevet bedre til at tackle eventuelle familieproblemer. Én af de unge har ingen forældre – de er begge døde.

De fleste af de unge har tilsyneladende skiftet ud i de venner, som de tidligere indtog rusmidler sammen med. For enkelte har det været en total udskiftning, for andre er det sket i større eller mindre grad. Et par af de unge, der stadig har en del venner, som ryger, fremhæver dog, at der alligevel er sket et markant skift. Rusmidlerne er ikke længere det eneste omdrejningspunkt i vennekredsen:

"Vi ringer ikke for at diskutere stoffer – vi ringer, fordi vi interesserer os for hinanden."

"Nogen gange går vi 2-3 dage uden at ryge. Det er sådan mere, når det passer ind. Det er ikke noget, vi går og tænker på hele tiden. Det er ikke ligesom før, hvor det hele handlede om hash."

Boligsituation

4 af de unge bor i lejligheder i ungdomsboliger (hybelordninger), heraf er én på vej i selvstændig lejlighed. 1 er officielt anbragt, men opholder sig primært hos kæresten og er nu på vej ud i selvstændig lejlighed. De 2 sidste bor hjemme hos den ene af deres forældre.

Skole/arbejde

4 af de unge er i dag i arbejde ml. 30-37 t/uge. 2 er i gang med skoleforløb (produktionsskole og daghøjskole), mens én hverken er i gang med uddannelse eller arbejde.

Andet

Én er gravid, uden kontakt med barnefaderen. Hun gav dog udtryk for at trives og glædede sig til den nye rolle. Én går til psykolog for efter eget udsagn at få bearbejdet nogle af de mange ting, der er sket i opvæksten. "Det er hårdt, for der er sket meget..."

Overblik over før og nu

For at give et samlet overblik over de unges situation før U-turn og i dag, er de fire områder: Rusmidler, kriminalitet, boligsituation og skole/arbejde, samlet i nedenstående tabel.

Et par år senere...

Susanne Pihl Hansen

Januar 2007

Før	Rusmidler	Kriminalitet	Bolig-situation	Skole og arbejde
Efter				
Ung 1	Ecstasy, amfetamin, kokain, hash, alkohol – hver dag	Ja – masser	Kaotisk	Intet
	1-2 g hash/dag	Nej – ikke i egen forståelse	Stabil – bor selvstændigt	I arbejde
Ung 2	10 g hash/dag Har prøvet andre rusmidler	Nej – bortset fra småpusheri	Uholdbar	Intet
	1-2 g hash/dag	Nej – ikke i egen forståelse	Stabil – bor selvstændigt	I arbejde
Ung 3	10-20 g hash/dag Har prøvet alle andre rusmidler	Ja – masser	Uholdbar	Intet
	Ryger stadig hash, men nogen gange 2-3 dage uden at ryge	?	Stabil – bor selvstændigt	Intet
Ung 4	1-5 g hash/dag Havde tidligere taget kokain, LSD, amfetamin, hash dagligt	Nej – venner betalte rusmidler	Anbragt	Intet
	Intet	Nej	Anbragt – på vej til egen bolig	I gang med skole
Ung 5	15-20 g hash/dag	Ja – masser	Anbragt	Intet
	Periodisk tilbagefald, 2-3 g hash/dag	Nej	Bor selvstændigt	I arbejde
Ung 6	Ecstasy, kokain, amfetamin, hash dagligt	Nej – venner betalte rusmidler	Hjemmeboende	Intet
	Intet	Nej	Hjemmeboende	I gang med skole
Ung 7	2-3 g hash/dag	Ja	Hjemmeboende	Intet
	1-10 g hash/ca. 6 om ugen + alkohol som supplement	Nej – ikke i egen forståelse	Hjemmeboende	I arbejde

Tabel 1. De unges situation i forhold til rusmidler, kriminalitet, bolig og skole/arbejde lige før U-turn og i dag.

Status – de unges egen vurdering et par år efter

I dag er det de unges egen vurdering, at der er sket meget i deres liv. De er et andet sted, end de var, før de startede i U-turn. Først og fremmest har rusmidlerne for de flestes vedkommende fået en markant mindre betydning, end tidligere. Og så er de blevet ældre, mere modne, mere ansvarsbevidste.

I slutningen af interviewet blev alle de unge bedt om at beskrive sig selv, sådan som de ser sig selv i dag. Det skal understreges, at de unges svar naturligvis blot kan give et øjebliksbillede af, hvordan de unge så sig selv lige netop i det øjeblik, på den bestemte septemberdag, hvor interviewereren spurgte. Som en af de unge siger, så kunne svaret måske have været anderledes, hvis spørgsmålet var blevet stillet for en måned siden. Tingene kan hurtigt ændre sig – den ene dag kan tilværelsen tegne lyst, den næste dag kan alt synes håbløst. Derfor skal de unges svar tages for, hvad de er: De unges egne vurderinger en dag i september 2006. I det følgende får de unges umiddelbare svar på spørgsmålet lov til stå alene...

“Det er svært at sætte ord på, hvordan jeg er i dag. Det bedste ord at sætte på er nok: At jeg er en ung i udvikling. Jeg er en ung på vej et sted hen. Jeg kommer fra et helvede og er på vej hen til det liv, jeg skal have nu. Alting er usikkert, og alligevel er det ikke så usikkert, men der er meget! (..) Hvis du havde mødt mig for en måned siden, ville jeg have sagt: Jamen, jeg er her, og jeg er den og den person. Men der er sket sååååh meget i den sidste måned, at jeg bliver nødt til at sige: Jeg er midt i en udvikling.”

“Én med mere selvtillid, én som tør sige sin mening, og som siger det også, når man er sammen med andre, der måske tænker: Hvad er det for en nar, der kommer med sådan et forslag. Én, der stadig har nogle nedture og som stadig kan gøre mennesker kede af det, og

gøre ting som man måske vil fortryde. Én som er blevet klogere på livet. Én som der kan se konsekvenserne – og også kan se dem dagen efter. Én som der... bare er... jeg ved ikke helt... klogere. Det er nok det rigtige ord at bruge: Klogere."

"Jeg er blevet mere moden, mere ansvarsbevidst. Rent personligheds-mæssigt, synes jeg stadig jeg er den samme, meget kæk. Jeg synes faktisk ikke, jeg har forandret mig så meget. Men jeg har taget nogle andre valg, end jeg ville have gjort for 2 år siden. Men generelt set synes jeg ikke, der er sket den store forandring. Altså, jeg ryger ikke, og jeg tager ikke stoffer. Det er kommet meget langt væk fra mig."

"Jeg er stadig voldelig, og jeg har stadig et stort temperament. Men jeg er blevet meget mere hensynsfuld overfor familien. Og meget mere seriøs med mit arbejde. Holder fast. Selv om jeg ikke gider om morgenen, står jeg stadig op. Det skal jeg jo. Uanset hvad. Og så må man bare tage det som en lortedag. Og så alligevel... når man så er kommet op, så er det ikke så slemt."

"Jeg ryger ikke særlig meget. Da [nær pårørende] døde, der begyndte jeg at tage mig lidt mere sammen. Da jeg fik en hund, fik jeg et ansvar. Der er mange ting, der har gjort at jeg er begyndt at vokse."

"Bare det der med at blive dansk statsborger... ja, en civil, altså et menneske, der ser Nyhederne hver aften og laver boller i karry og ved hvad politik er, og ved hvem der er statsminister og går på arbejde og har en lejlighed. (...) Og så er jeg blevet mit eget menneske. For det har altid haft betydning for mig at komme væk fra min familie, for det er dem, der har taget mig ned. Så det er meget det der med... altså, jeg ved måske ikke helt, hvem jeg er endnu, men nu kan jeg finde ud af, hvem jeg er, for nu er der ikke alle de der mennesker, der påvirker mig på en dårlig måde. (...) Men nu er jeg mere... altså selvfølgelig er jeg ikke tilfreds med alt, hvad der sker i samfundet – det er da helt sikkert. Men nu kan jeg mere respektere, at jeg er en del af samfundet. Jeg er ikke imod det. Jeg arbejder med det – og imod det selvfølgelig, for der er da nogle ting, jeg ikke er enig i. Men så kan jeg jo gå ned at stemme. Før sagde man: Jeg smadrer dem, hvis jeg ser dem. Det gør man ikke mere."

"Som et menneske med meget mere overskud. Det er svært... men (...) jeg ser mig selv som et meget mere civiliseret menneske. Jeg forstår samfundet. Jeg forstår mange ting. Der var en ting, der irriterede mig meget... det var når jeg fik brev fra kommunen, eller lønkontoret... jeg fattede ikke en skid. Jeg følte mig så dum. Jeg kunne fortælle alt, hvad der handlede om hash og stoffer og de nyeste ting, der havde med det at gøre. Men stak du mig mit skattekort eller et eller andet... så kunne jeg sætte mig ned og græde. Det kunne jeg slet ikke overskue. (...) Jeg er blevet bevidst om mange ting... Jeg føler, at jeg er blevet et bedre menneske. For så kan jeg bedre danne min egen mening og respektere andre. Så jeg føler bare, at jeg er blevet mere moden. Mere selvstændig. Jeg kan danne mig min egen identitet. Jeg har altid kæmpet med en del af min familie, som står for... eller jeg har altid elsket min familie, men jeg vil have min egen familie, jeg vil have min egen identitet. Min generation skal starte fra mig af. Og så kører den forfra der. Det har jeg ligesom fundet ud af at få gjort, samtidig med at man selvfølgelig stadig er en del af sin familie. ... Jeg kan godt stadig være en del af min familie og så samtidig starte min egen."

Fremtidsdrømme – om 10 år

I de perioder, hvor alt er kaotisk, kan det være svært at have overskud til at tænke længere frem end til den næste joint. Det gælder bare om at overleve – ikke om at lægge realistiske planer langt ud i fremtiden. Det var den situation, de fleste af de unge gav udtryk for, at de var i, da de startede i Daggrupperne. Derfor er det bemærkelsesværdigt, at næsten alle de unge i dag kunne

svare på spørgsmålet om, hvor de ville være om 10 år, og at det vel at mærke var svar, der var rimelig realistiske.

6 af de 7 unge har en forventning om, at de ikke længere ryger hash om 10 år. En af de unge, der hverken havde arbejde eller var i gang med uddannelse, vidste dog ikke rigtig, hvad han skulle svare på spørgsmålet om, hvor han ville være om 10 år:

"Forhåbentlig ikke død. Mener du dér, hvor jeg gerne vil være om 10 år, eller der hvor jeg tror jeg er?"

"Der hvor du gerne vil være..."

"I hvert fald ikke i Danmark. I et varmt land, med en strand. Med en computer i hånden og en masse penge i lommen. Lyder dejligt, ikk'?"

"Jo. Hvor er du så, hvis du skal være mere realistisk?"

"Jeg tror stadig, jeg er i Danmark. Men jeg ved ikke, hvor jeg er. (..) Måske har jeg fået børn, men ikke en kone. Man ved aldrig, men det tror jeg ikke."

5 af de unge kunne fortælle om planer for uddannelse, arbejde, bolig og/eller familie. Ikke fasttømrede planer, men planer der umiddelbart forekommer overskuelige. (To af de unge var sågar i gang med at lave budgetkonto og havde planer om at spare op til pension.) De havde alle 5 et ønske om at blive uddannet indenfor social- og sundhedssektoren, hvor der er mulighed for at hjælpe andre, f.eks. børn i Afrika eller unge, der står i samme situation, som de selv har stået i. En af de unge fortæller som sine planer:

"Jeg vil gerne arbejde med unge, ligesom i U-turn (..) Jeg vil gerne være én, der om 10 år kan sætte mig ned ved bordet og sige: Jeg ved godt, hvordan du har det. Jeg har prøvet det samme som dig. Det kan være, at du synes, jeg er en idiot. Det kan være, du synes, jeg er sej. Men så længe jeg ved, at jeg hjælper bare 5 mennesker, så er det dét værd. Jeg vil gerne være... jeg ved ikke hvad uddannelsen hedder... socialpædagog eller sådan noget. Jeg vil gerne være en, der deler ud af mine egne erfaringer også."

Om 10 år har jeg mit eget sted at bo, et dejligt sted at bo. Og et job, jeg passer – og så den bil, vi så på vejen herved... [smiler – det var en rød Porche!]"

Den sidste unge havde en drøm om en uddannelse, men mente, at der ville tage tid at nå dertil. Målet om 10 år var derfor først og fremmest at have gennemgået en personlig udvikling, der gav ro på:

"Jeg har brugt de sidste 8 år på mange hårde ting – og jeg har virkelig ikke, sådan som jeg set på det, haft et øjeblik fred. Jeg har bare skulle være i gang, i gang og i gang – og der har bare været den ene udvikling efter den anden. Så der håber jeg, at jeg om 10 år kan sige: Nu er det slut, nu er det overstået. Jeg har klaret mig igennem det hele. Jeg er tilfreds med min situation, som den er nu. (..) Så jeg håber, at jeg har fred om 10 år. At jeg har ro på. (..)"

Det handler også om tilgivelse. Det handler meget om, at jeg i hvert fald skal leve med at jeg har spildt meget af min ungdom, på stoffer og på hash og på de problemer, som det nu skaber. Jeg kan da ikke tilgive mig selv endnu. Men om 10 år, håber jeg, at jeg kan sidde der og sige, at jeg har tilgivet mig selv: Det er okay, du er tilgivet. Nu skal du ikke have ondt i røven over det længere."

Opsamling

Overordnet set må det siges, at livssituationen, iflg. de unges egne udsagn, er bedre, end da de startede i U-turn. Rusmiddelforbruget er nedsat for 6 af de 7 unge, om end der stadig er risiko for

tilbagefald, kriminaliteten er stort set ophørt, alle unge har et rimeligt trygt sted at bo, de fleste har tilsyneladende et rimeligt forhold til familie og venner, og de fleste er i gang med et arbejde eller en uddannelse. Det er også værd at bemærke, at de unge selv vurderer, at de har ændret sig, er blevet mere modne, og føler mere ansvar. Det skyldes formentlig ikke kun de unges forløb i Daggrupperne. Flere af de unge nævner, at også andre betydningsfulde faktorer som f.eks. at finde en kæreste, opleve dødsfald i den nære familie, få et arbejde og blive ældre, har spillet ind. Men de unge fremhæver alle, at Daggrupperne har haft en eller anden positiv betydning for deres udvikling.

Samtidig skal det dog også med, at kun 2 af de unge er helt stoppet med at indtage rusmidler i større omfang. Alle de øvrige har stadig et dagligt eller næste dagligt forbrug af primært hash. Ikke i de mængder, som tidligere (bortset fra én, der i dag ryger mere, end før U-turn), men stadig mere end hvad man kan tillade sig at vurdere som normalt eller fuldstændig uproblematisk.

Der skal heller ikke herske nogen tvivl om, at stort set samtlige af de unge stadig må vurderes som meget sårbare. Der skal ikke så meget til for at vælte læsset. En af de unge fortalte, hvordan vennernes par-dannelser og tanker om at få børn, påvirkede så meget, at hashen blev taget frem igen for at dulme. En anden ung fortalte, hvor vigtigt det var, at der var styr på dagligdagen, for ellers koksede det hele bare. Et konkret eksempel herpå var, da interviewereren kom på besøg hos denne ung – og ret hurtigt kunne se, at det var bedst at tilbyde at gå en halv times tid og så komme tilbage, fordi lejligheden var rodet, bong´en stod midt på sofabordet, og den unge stod ude på toilettet og græd. En halv times tid senere var der lavet te, stearinlysene var tændt og den unge fortalte, at alt pludselig bare var kokset – og så var bukserne oven i købet gået i stykker, lige da de skulle på:

"Nogle gange skal der ikke så meget til for at det går galt. (..) Det er også derfor vi må tage nogle forholdsregler. Jamen, der skal være mad om mandagen, og der skal være nogle ting, hvor det kører. Og der skal være pænt, for at jeg kan have overskuddet til at stå op hver dag. Så vi tager mange forholdsregler, for at vi kan klare tingene. Der skal være styr på tingene. For det går ikke med alt det der kaos, for så går det bare galt for os."

Flere af de unge står tilmed overfor store forandringer – og udfordringer – fordi de lige er blevet eller snart vil blive 18, og dermed vil opleve ændringer i den støtte, de har mulighed for at modtage fra det sociale system. Således har 5 af de unge oplevet, at der er sket eller vil ske ændringer i den støtte, de hidtil har haft i form af hybel med tilsyn eller kontaktpersonordning. Af disse har 4 unge gennem flere år (den ene siden spædbarnsalderen) været anbragt og har modtaget anden støtte efter Serviceloven, fordi de ikke havde tilstrækkelig voksenstøtte i deres bagland. Dét har de tilsyneladende stadig ikke. Dertil kommer én ung, som aldrig har været anbragt, men som alligevel ikke har haft og stadig ikke har tilstrækkelig voksenstøtte i sit bagland. Kun 2 af de interviewede unge fortæller selv, at de har en god opbakning hjemmefra. Set udefra er det dog vurderingen, at de 2 unge undervejs kan få behov for, at støtten fra det private netværk suppleres med professionel støtte, f.eks. i form af psykologhjælp.

Et par af de unge, der gennem det meste af deres ungdomsliv har modtaget støtte, bl.a. i form af anbringelser udenfor hjemmet, fordi de ikke havde tilstrækkelig voksenstøtte hjemmefra, siger:

"... vi har ikke lært derhjemmefra, hvad der er rigtigt og hvad der er forkert, og hvordan vi skal klare os. Hvis jeg mangler penge eller hvis jeg er syg, så har jeg ikke lige en mor, jeg kan ringe til, eller en moster eller et eller andet..."

"Jeg er sådan set bare blevet kastet ud i det [samfundet] hårdt."

"Der var jo aldrig nogen, der har fortalt mig, at en eller anden dag stopper det her. Jeg har jo altid fået at vide: Jamen, vi tager os af dig, indtil du kan klare dig selv. Og nu kan jeg jo så klare mig selv et langt stykke hen ad vejen. Det vil sige, at jeg [nu] har fået at vide af min sagsbehandler: Vi giver dig ikke flere penge. Vi betaler din husleje, til du bliver 18 år. Der er 3 måneder til!" [Det skal bemærkes, at sagsbehandleren er gået med til at undersøge om der er mulighed for en for-revalidering, så støtten til den unge ikke forsvinder med ét slag.]

Daggrupperne – med de unges øjne

Da de første unge startede i Daggrupperne i 2004, var U-turn endnu kun i sin spæde vorden. Der manglede at blive ansat nogle medarbejdere, medarbejderne kendte endnu ikke hinanden så godt, og idéerne bag behandlingsarbejdet var, iflg. medarbejderne, endnu ikke blevet til helstøbte koncepter. I den første tid var det derfor vigtigt, at medarbejdergruppen skulle finde et fælles ståsted, og at U-turn skulle finde sine ben at stå på.

Det vil sige, at de unge, der er blevet interviewet til denne undersøgelse, til en vis grad har været nogen af de første "forsøgskaniner" i U-turns Daggrupper. Det er dog ikke noget, der fylder meget i de unges beskrivelse af, hvad U-turn og Daggrupperne er for noget.

I det følgende vil Daggrupperne og indholdet i Daggrupperne blive gennemgået ud fra de unges beskrivelser og vurderinger. De unges beskrivelser og vurderinger er baseret på såvel gruppeinterview som individuelle interviews.

Hvad er Daggrupperne?

Som indledning til gruppeinterviewet blev de unge bedt om at beskrive U-turn og Daggrupperne med deres egne ord. De unge beskrev i første omgang U-turn meget nøgternt: U-turn er "et sted for misbrugere", "et sted, hvor man kan komme med sine problemer", "et fristed", "et kontaktsted", "et springbræt til at få hjælp og komme videre med livet". En af de unge forklarede lidt mere uddybende:

"U-turn er et sted, hvor man kan komme væk fra det derhjemme – eller hvor man nu bor. Og et sted, hvor man kan sige, hvad man har lyst til, og hvor man ikke behøver at være bange for, hvad der sker, fordi de er forstående. Man kan komme væk fra bekymringerne derhjemme."

Iflg. de unge begyndte en typisk dag i Daggrupperne med, at den unge blev hentet derhjemme (de første 2-3 måneder): "Det var en hjælp til at få en rutine, og så er det også meget lettere at komme op, når der holder en og dytter udenfor." Der var morgenmad mellem 9 – 10, dvs. at folk der ikke lige kom til tiden, havde muligheden for at nå det alligevel. Derefter var der aktiviteter i form af styrketræning, biograf, restaurant og undervisning: "Det var dejligt at komme i en skole, hvor man ikke lige skulle lave noget med det samme. Man kunne lige få lov til at vågne op først og få 5 minutter til at ryge en smøg, og lade det hele falde på plads og indstille sig på, hvad man skulle." Der var også personlige samtaler mellem enkelte unge og medarbejdere – og så var der frokost: "[Maden] var det vigtigste – og så måtte man altid tage noget med hjem." Dagen sluttede senest kl. 16. Skolen og aktiviteterne sluttede som regel kl. 15, men så var der lige en time til hygge i ungerummet. Det var de unges rum, men de voksne var også derinde "for at spille bordfodbold med de unge".

Efterhånden som gruppeinterviewet skred frem – og i de efterfølgende individuelle interviews – kom der flere nuancer på, hvad Daggrupperne og U-turn egentlig er for et sted, set med de unges øjne.

I det følgende vil de unges beskrivelser og vurderinger af Daggrupperne og det forløb, de var "udsat" for her, blive gennemgået. Dels ud fra de unges første indtryk og overordnede vurdering, og dels ud fra fem kerneområder i Daggrupperne: Medarbejderne, Gruppen – de andre unge, Aktiviteterne, Redskaberne og Efterbehandlingen. Desuden vil der i det følgende blive søgt at gå bagom de unges udsagn: Hvad betyder det egentlig, når de unge siger sådan...

De allerførste indtryk

De unges første indtryk af U-turn og Daggrupperne var blandede. Flere af de unge var i starten meget forbeholdne overfor, om de virkelig kunne få hjælp her. Nogen af de unge var blevet presset til at henvende sig af familie eller sagsbehandler. Andre havde tydeligvis mange dårlige erfaringer at bygge videre på – og så forekom Daggrupperne bare at være endnu ét dårligt tilbud på vejen. Et par af de unge fortæller om deres allerførste indtryk af Daggrupperne:

"Endnu et sted – endnu engang nogle pædagoger, der prøver at hive mig et sted hen, hvor jeg ikke har lyst til at være. Overfladisk, troede jeg. Det var, fordi de bare kom med den der varme: Kom her, kom ind – det tror man jo ikke på, når man lige kommer ude fra gaden."

"Jeg syntes, det var et mærkeligt sted første gang – jeg tænkte: Hvad fanden er det for noget. (..) Jeg syntes, der gik lang tid, før jeg fattede, hvad det egentlig gik ud på. En måneds tid eller et eller andet. Jeg syntes, det var et underligt sted, jeg syntes det var mærkeligt, at man skulle ud og træne og alle sådan nogle ting."

"Nu sender min lort af en mor mig bare endnu et sted hen. Og jeg ved jo godt, at der ikke sker noget. Og så havde jeg også det sådan, at dem [pædagogerne] skulle jeg bare sige det rigtige til, og så skulle det nok gå..."

"Det var nok sådan lidt i starten; Okay, jeg prøver det. Jeg prøver det an. Jeg stolede måske ikke så meget på det. Og det virkede lidt risikabelt at starte et sted, hvor der var så mange, der havde samme problem, som en selv. Jeg troede ikke rigtigt på det."

Men flere af de unge fremhæver, at der også var noget andet ved stedet. Noget der gjorde, at de ikke bare gik igen med det samme – sådan som flere af dem har gjort mange gange før. En af de unge husker det første møde med en af U-turns medarbejdere sådan:

"En person, der ligesom så én for, at man havde et problem, men det var ikke et problem, der skulle vurderes, så man bare var et nul. Det var ligesom: Du er okay, lige som alle andre. Du skal bare hjælpes på vej. Dét hjalp meget. Det betød, at man ligesom var mere åben for at snakke om, hvor meget man egentlig røg, og at man egentlig havde brug for det forløb."

En anden blev meget overrasket over al den "luksus", som han beskriver det:

"Det var luksus – at det ikke var så vigtigt at komme lige kl. 9, men at man kunne komme stille og roligt. Og om morgenen, når man kom (..) der vågner man lige og får lov til at spise en bolle og drikke et glas kakao, lige komme op i opdrejninger efter dagen før. Jeg har aldrig prøvet noget lignende, og jeg tror aldrig jeg kommer til det. Det var bare det... hvor får de pengene fra?!"

Under alle omstændigheder valgte de 9 unge, som er blevet interviewet til denne undersøgelse, at gå i Daggrupperne og gennemføre hele forløbet uden større afbrydelser, hvilket må siges at være en præstation i sig selv. Både for de unge, men også for U-turn som sted. Samtlige unge har tidligere gået fra mindst et socialt tilbud, en skole eller en anbringelse i utide – eller er blevet smidt ud.

De overordnede vurderinger

Samtlige unge gav i såvel gruppeinterview som enkeltinterview udtryk for, at de personligt – og i større eller mindre grad – havde fået noget ud af deres forløb i Daggrupperne. Om end nogle af de unge først opdagede det et stykke tid efter, at de var stoppet i Daggrupperne. På spørgsmålet om hvad, de unge fik ud af at gå i U-turn, svarede en af de unge således:

"Meget. Ressourcer til at klare hverdagen uden at være skæv. Gå til en jobsamtale – uden at sidde og være påvirket. Blive voksen uden at være skæv og ligesom se andre mennesker i øjnene. For når man er skæv, kan man ikke rigtig se folk i øjnene. Ikke sådan seriøst."

De unge mente selv, at alle fik noget ud af at gå i U-turn, men at nogen af de unge måske ikke fik nok ud af det:

"Jeg tror, der var mange der ikke fik hjælp. Men jeg tror, at alle fik hjælp til noget. Så kan det være, at én siger, at han ryger mere i dag [end før U-turn], men han har stadig fået hjælp til alle mulige andre ting."

Ikke alle opdagede, hvad de fik ud af det, mens de gik i U-turn. Flere af de unge fremhævede, at de faktisk først lang tid bagefter fandt ud af, hvad de egentlig har lært i U-turn.

"Man finder ud af det bagefter. Det er ikke sikkert, man finder ud af det, mens man er derinde. (..) Men når man kommer ud, så finder man ud af, hvor meget man har lært."

"Man skal bare lære at udnytte det – med tiden. Man skal også ville have hjælp, for at man kan bruge det til noget. Hvis du ikke vil have hjælp, så kan du ikke bruge det noget."

"Der er også først lidt flere ting, der falder på plads bagefter, altså der var først nogle ting, der faldt på plads på mig, når jeg fik tingene lidt på afstand. Så finder man ud af, at ting man har lært – de sidder der sgu alligevel... Det er pisseirriterende...[griner]"

Det gode ved Daggrupperne

Generelt var alle de unge meget positive overfor Daggrupperne og U-turn. Ikke alle var enige i alt. Nogle af de unge satte pris på at blive hentet derhjemme om morgenen, andre syntes det var overdrevent. Nogle var glade for sportsaktiviteterne, andre ville hellere have været på museum. Men de unge var jo også meget forskellige. I gruppeinterviewet fremhævede de unge flere elementer som særligt positive:

- ⇒ At blive hentet hver dag
- ⇒ Stor forståelse – f.eks. når man var faldet i vandet og havde røget derhjemme.
- ⇒ Stor tålmodighed – men også stor tilgivelse, for at man var faldet i vandet. Medarbejderne blev ikke sure eller skuffede. De tilgav.
- ⇒ Én hel dag uden at ryge
- ⇒ Ærlighed – man behøvede ikke at lyve om hvor meget man røg
- ⇒ Struktur i hverdagen, rutine – fik vendt op og ned på nat og dag
- ⇒ Undervisning i tjald og hvad det gør ved os
- ⇒ Mulighed for skolegang og eksamen
- ⇒ Mad – "det var godt", men det var også en slags bestikkelse
- ⇒ Godt med aktiviteter
  - Godt med styrketræning, når man ikke var vant til det, og når medarbejderne havde forstand på det
  - Fedt at der også var andre former for aktiviteter, f.eks. biffen
- ⇒ Man lærte sig selv at kende

⇒ Det var en øjenåbner – man så noget andet, end det man var vant til

Det mindre gode ved Daggrupperne

Det var umiddelbart sværere for de unge, i hvert fald i gruppeinterviewene, at sige særlig meget negativt om U-turn. Der var dog et par elementer, som blev nævnt:

- ⇒ Dårligt, at de unge var på meget forskellige stadier i forhold til at ville have hjælp – flere af de unge udnyttede angiveligt blot at der var gratis mad og buskort
- ⇒ Der var en gang en pædagog, der lovede mere end han kunne holde
- ⇒ Rygning er blevet forbudt for mange steder i U-turn
- ⇒ Medarbejderne var for naive og troede for meget på det bedste i de unge

Endelig var der et par ting, som undrede nogle af de unge:

- ⇒ Underligt at der blev undervist i hash – det havde ingen af de unge prøvet før
- ⇒ Nogle gange var det underligt, at der var så meget tilgivelse og forståelse

At de unge ikke kunne komme med særlig meget negativ kritik af Daggrupperne og U-turn kan skyldes, at der faktisk ikke er særlig meget dårligt at sige om U-turn. Det kan også være, at de unge, der stillede op til et interview, primært var unge, der havde noget positivt at sige. Men en ikke ubetydelig forklaring kan også være, at de unge reelt ikke har et særligt stort sammenligningsgrundlag – ingen af de unge havde tidligere gennemført et længere (behandlings)forløb uden utidige stop, og ved derfor ikke om det kunne have været bedre. (Det er en tendens, der også er set i andre undersøgelser, hvor socialt udsatte grupper bliver bedt om at vurdere et givent tilbud.)

Medarbejderne

Medarbejderne havde en meget central rolle i de unges udsagn om Daggrupperne. Naturligvis kunne man fristes til at sige, for medarbejderne har en nøglerolle i behandlingsarbejdet i Daggrupperne. Medarbejderne kører de fleste aktiviteter, sørger for maden, sørger for at de unge bliver hentet, tager de lange individuelle samtaler med de unge og hjælper med kontakt til forældre eller socialforvaltning.

De unge blev i gruppeinterviewet bedt om at komme med en beskrivelse af, hvad det egentlig var for nogle medarbejdere, der arbejder i U-turn. Dét kom der flere bud på...

På den ene side er medarbejderne, iflg. de unge, superoptimister og meget imødekommende, fordomsfrie og tålmodige overfor de unge. Medarbejderne møder de unge på en ordentlig og ikke fordømmende måde, og hjælper de unge med at komme op igen, hvis de er faldet i vandet for 117. gang:

"Selv om man kommer og har en nedtur igen, så er det ikke sådan, at de bliver skuffede. Så siger de, jamen, så prøver vi igen, så prøver vi noget nyt."

På den anden side er medarbejderne også meget godtroende, og iflg. flere af de unge for godtroende. Det er for let at lyve for dem. De unge er dog lidt ambivalente her – for det var omvendt også det, der gjorde, at de selv kunne holde ud at komme i U-turn.

"De ser igennem med mange ting. Og det er godt, de gør det, for ellers ville folk ikke komme her, men alligevel..."

Det mest bemærkelsesværdige ved medarbejderne er dog, iflg. samtlige unge, at medarbejderne har en livserfaring – og at de brugte af den livserfaring i arbejdet med de unge. Medarbejderne er med de unges egne ord:

"Nogen, der virkelig har set noget her i livet."

"De er ikke bare sådan nogle bogkloge mennesker".

Flere af de unge har stor erfaring med pædagoger og lærere – og ikke kun baseret på positive oplevelser. Medarbejderne i U-turn er, iflg. de unge, generelt anderledes, end socialarbejdere er flest. Følgende dialog udspandt sig i gruppeinterviewet:

"Jeg har aldrig mødt pædagoger, der er ligesom dem, og jeg har været mange steder."

"De fleste pædagoger, de snakker bare. De siger: Jeg vil gerne hjælpe dig, jeg vil gerne gøre dit, jeg vil gerne gøre dat. Men de ringer bare ikke eller noget som helst."

"Nej, de glemmer én ret hurtigt."

"Jeg har tit haft mange skænderier med lærere, for jeg skulle hele tiden teste dem, for at se hvor langt jeg skulle skubbe dem for at se, om de stadig ville blive der. Altså sådan var jeg, da jeg var lille. Og det var altid sådan, at når man havde været oppe og skændes med dem én gang, og havde sagt: Din store bøsse. Så sagde de: Nej, det her kan jeg simpelthen ikke klare, og så ville de ikke have noget med mig at gøre mere, selv om de havde lovet mig det."

"Jeg har kaldt nogen af pædagogerne her: En stor fed idiot. Men så kan de se, at jeg måske har det dårligt. Altså, de kan se noget andet i det, end at: Hun er bare en møgunge."

"Jeg har aldrig mødt nogen pædagoger, der er ligesom dem."

De unge fremhævede desuden, at der er forskel på pædagogerne – det betyder, at der er en pædagog for enhver ungs smag. Og det var tydeligt at de unge havde hver deres favoritter. Og også at de fleste havde nogen, de ikke var så vilde med.

Flere af de unge fortalte dog i de individuelle interviews, at de også har mødt ordentlige pædagoger i andre sammenhænge, men som en af de unge sagde: Aldrig så mange på én gang som i U-turn.

Det er selvfølgelig beskæmmende for socialt arbejde, at de unge fortæller, at de, på trods af stor erfaring med socialarbejdere, sjældent har mødt nogen, der rigtig nåede ind til dem. U-turns unge er ikke de eneste, der har sagt det. Masser af undersøgelser har de sidste mange år påvist, at netop socialarbejdernes evne til at se bag om de udsatte unges til tider meget negative udskejelser (i form af misbrug af rusmidler, kriminalitet, vold osv.) er essentielt, hvis det skal lykkes at nå de unge og skabe en bæredygtig relation, som igen er nødvendig for at skabe motivation for forandring hos den unge.

Derfor er det interessant at gå lidt bag om de unges vurderinger og se på, hvad det egentlig er, der gør medarbejderne i Daggrupperne til noget særligt. Hvad er det egentlig der gør en forskel? Hvad er det, der er betydningsfuldt for de unge? Dét er interessant at se nærmere på, fordi medarbejderne i Daggrupperne åbenlyst var medvirkende årsag til, at de unge blev motiveret for at ville forandre deres liv.

Anerkendelse og respekt

Det mest iøjnefaldende er, at de unge tilsyneladende oplever medarbejderne som **anerkendende og respekterende**. De unge føler sig anerkendt og respekteret som dem, de er. De føler sig – for nogens vedkommende for første gang – ikke set som tabere eller problembørn, men som dét de også er: Helt almindelige medmennesker. Et par af de unge forklarede i de individuelle interviews,

hvordan de havde oplevet denne anerkendelse og respekt – i modsætning til andre steder, hvor de havde været anbragt:

"De [i U-turn] ser dig ikke som en taber..."

"Har du prøvet det andre steder – at de ser dig som en taber?"

"Nu har jeg jo prøvet mange ting inden for afvænnning, og de ser dig som et nul, fra du kommer ind. Og man kan se det på dem, fra man kommer ind: Der kommer et nul mere. (...) Og så får man det jo lidt sådan: Altså, hvis du ikke gider hjælpe mig og har initiativ nok til at sige: Ok, så tager vi den herfra, så tror jeg, at jeg har det bedre ude på staden."

"Jamen, hvordan kan du se på medarbejderne, at de tager imod dig på den rigtige måde?"

"Det er den måde, de tager imod dig på. Man kan se på dem, at det ikke er til gene for dem, at du kommer."

Det er vigtigt med en anerkendende og respektfuld tilgang, fordi de unge – på trods af det til tider rå ydre – er meget sårbare og i den grad mangler selvtillid og et grundlæggende selvværd. De har brug for, hvad et par af de unge, kaldte "et selvtillidsboost", og dét var medarbejdernes anerkendelse med til at give. Især blev det fremhævet at det var vigtigt, at medarbejderne var i stand til at se hele den unge. De unge var 14-17 år, da de gik i Daggrupperne, men på nogle punkter havde de en livserfaring som 50-årige. Som en af de unge forklarede:

"Man har den der følelse af, at man er voksen, fordi man har oplevet så mange ting. Og så er det altså ikke ok, hvis pædagogerne ikke taler ordentligt til én."

På andre punkter har de unge brug for ordentlige voksne, der kan hjælpe, støtte og til tider tage over. Den samme ung fortalte, at det først var i U-turn, det blev tydeligt for den unge, hvor langt ude – og hvor farligt – det var at tage så mange stoffer:

"For jeg var jo bare et barn. Og jeg har aldrig haft en mor eller en far, der har stået og sagt, hvad der er forkert, og hvad der er rigtigt. Det er noget, jeg selv har måttet lære. Og det lærer man ikke så godt ude i verden. Det skal man helst have nogle fornuftige mennesker, der lærer én."

Ofte skal socialarbejderen altså balancere på et knivsæg – på den ene side skal det respekteres, at den unge har mange erfaringer fra sit liv som udsat, på den anden side er der også en masse almen viden, som den unge ikke har.

"De er meget mere hensynsfulde, og de er meget mere på. Det er ligesom om for dem, der ser de os alle sammen som deres små børn. De passer på dig, men alligevel behandler de dig som en voksen."

Nogle gange er det meget små nuancer, der afgør om et udsagn virker anerkendende – eller det modsatte:

"Hvis der var én der sagde til mig: Du gjorde det ikke godt nok i går, men du kan jo gøre det bedre i dag, så var jeg allerede gået i kulkælderen på første sætning. For så kunne det være lige meget, at jeg kunne nå at rette op på det i dag. (...) De [medarbejderne i U-turn] kom aldrig til den der: Du har gjort det forkert. De sagde: Okay, du gjorde måske ikke, som du havde regnet med. Men så prøver du en gang til..."

Flere af de unge pegede på en meget væsentlig sidegevinst ved medarbejdernes anerkendende tilgang: At medarbejdernes anerkendelse og respekt faktisk betød, at de selv fik respekt for medarbejderne og anerkendte deres arbejde. Og det forpligter... En af de unge fortalte om en episode, der fandt sted i den allerværste misbrugsperiode, hvor den unge efter eget udsagn

lignede en 50-årig junkie med fedtet hår. Her mødte den unge en socialarbejder, der tidligere havde hjulpet den unge meget:

"Dét der blik, hun gav mig. Jeg kunne godt se, hvad hun tænkte. Og jeg kan mærke, hvor meget jeg skammer mig over, at en kvinde, som har prøvet at hjælpe mig, hun ser mig sådan. Sådan har jeg ikke lyst til, at det skal være. Jeg vil gerne vise folk, at jeg kan blive til noget og gøre nogen stolte. (..) Det handler også om respekt for medarbejderne. (..) Jeg respekterer medarbejderne [i U-turn] for de mennesker, de er, og for dét de gør for mig. Ergo vil jeg ikke opføre mig sådan overfor dem. Derfor vil jeg gerne blive noget godt overfor dem. (..) Jeg vil gerne give dem noget igen. For de har gjort et godt stykke arbejde."

Den respektfulde tilgang til de unge betød også, at flere af de unge lærte at få respekt overfor andre. At de lærte at få dårlig samvittighed – noget de bestemt ikke havde været plaget af tidligere. En af de unge fortalte, at det tidligere var nemt bare at blive væk fra skole eller arbejde:

"Nu kan jeg ikke bare ringe til mit arbejde og sige, at jeg er syg, hvis jeg ikke er det."

Den anerkendende og respektfulde tilgang til de unge kan dog kamme over. En af de unge mente, at det nogle gange var for let at bede om tilgivelse, når man for 117. gang var faldet i vandet. Der kan det godt blive for meget, hvis medarbejderne bare siger, at det er forståeligt, for man har også haft en hård tid.

Autentiske

En meget betydningsfuld faktor var medarbejdernes åbenhed. Alle de unge fremhævede, at det var vigtigt for dem, at medarbejderne i Daggrupperne fortalte åbent om deres eget liv og deres egne erfaringer. Med andre ord, at medarbejderne fremstår **autentiske**, som helt almindelige mennesker:

"[Pædagog] er åben om sit liv overfor os. Og det er jo ligesom også en måde for ham at vise, at han stoler på os. At han fortæller ting om sig selv, for at vi kan få noget at sammenligne med, for at vi kan finde ud af, at da han var mindre, der røg han måske også en joint, og der var han måske en ikke så god ung, men det kan man godt klare, og se, hvad [pædagog] laver nu."

"De interesserede sig for mig. Og jeg har bare aldrig mødt nogen før, der sagde: Jeg respekterer dig som et menneske. For mange pædagoger, dem kan man overhovedet ikke se på, at de ser én som et menneske. Nogen gange kan man stå og snakke med dem, og så kan man bare se, at de inde i hovedet, der bladrer de bogen igennem for at se: Hvad skal nu være det korrekte svar på det her? Og det har man ikke brug for. Man har brug for en meget mere jordnær person."

En af de unge havde f.eks. meget modstand mod at skulle gå til psykolog, men så fortalte en af pædagogerne, at han også selv havde gået til psykolog, og dét gjorde en forskel for den unge: *"Jamen, så forskellige er vi ikke, så hvorfor skulle jeg ikke også kunne?"*

Medarbejdernes åbenhed opfattes af de unge også som et signal om tillid til, at de unge vil respektere medarbejdernes åbenhed ved ikke at bruge det negativt mod medarbejderne.

"Det er dét, der er det fede. Dét at de åbner sig om deres privatliv. Fortæller hvad de selv har oplevet... de fortæller rigtig meget om sig selv!!!"

"Ja, dét er ligestilling. Det er ikke kun os, der skal åbne os. De gør det også."

"Det viser også lidt, at man kan stole på dem, at de åbner sig og fortæller om deres privatliv"

"Det giver jo også én en ansvarsfølelse, altså, de passer på vores hemmeligheder, så passer vi på deres. Det er jo ikke sådan, at man går hjem og fortæller sin mor og hele sin familie om hvad [pædagog] har fortalt. Det er som om, det er noget, man holder for sig selv og sammen med de mennesker, der har været der."

Men det er naturligvis vigtigt at understrege, at der er en hårfin balance mellem at være åben og samtidig ikke så åben, at det bliver misbrugt – hverken af de unge (der kunne bruge de personlige oplysninger mod medarbejderen i en konflikt) eller af medarbejderne (til at få bearbejdet noget, som burde være bearbejdet i andre sammenhænge).

Tilgængelige

En anden mindst lige så betydningsfuld faktor for de unge er, at medarbejderne er **tilgængelige**. De unge havde alle en oplevelse af, at det altid var muligt at få fat i en medarbejder, også udenfor normal arbejdstid. Hvis ikke den ene tog telefonen, kunne man bare ringe videre til den næste *"og lige pludselig risikerer man, at man har dem alle sammen hængende i røret på én gang!"* Ikke alle de unge har benyttet sig af muligheden for at kontakte en medarbejder om natten, men de kunne alle sammen fortælle historier om unge, der havde gjort det, når de havde brug for det.

Tilgængeligheden kommer til udtryk på flere måder. De unge oplever også en tilgængelighed, når de bliver hentet om morgenen, eller når en medarbejder tilbyder at følge den unge til fodboldtræning efter sin egen arbejdstid, eller tilbyder at ringe på en lørdag for at holde mødet oppe under et rygestop. Som en af de unge fortalte:

"Jeg kunne godt forestille mig, at det ikke var alle voksne, der kunne finde på at bruge deres fritid på det. Når [pædagog] gør det for mig, kan hun jo nok også finde på at gøre det for andre kontaktpersoner. Det vil sige, at hun hurtigt kunne komme til at bruge meget fritid på det. (...) Bare tænk på hvor meget papirarbejde de også har??!! Jeg synes, det er flot, at de bruger så meget tid på det, som de gør."

Forskellige

Medarbejdernes **forskellighed** var også en betydningsfuld faktor for de unge. Der var, som en af de unge forklarede det, altid én pædagog, som den enkelte ung kunne med. Et par af de unge diskuterede medarbejdernes forskellighed:

"Jeg synes også, det [var betydningsfuldt], at der er 5-6 forskellige pædagoger: Vi har grinebideren, og den der meget pædagogiske, og den der pædagog, som måske samtidig er sjov eller tager det hele lidt mere alvorligt, end de andre gør. Der er bare så mange forskellige typer. Der er endda en jyde!"

"Ja, og så er der også ham der, vi alle sammen var bange for, var civilbetjent, og som vi troede kun var derinde for at se, om vi havde tjald med. Det satte sit præg."

"Man kan sammenligne det lidt med, hvis man er i en pigegruppe på 6 veninder, der alle sammen kender hinanden. Men man vænner sig aldrig til at sige det hele til dem alle sammen med det samme. Man vil altid have én til det ene og én til det andet (...) og sådan er det også inde i U-turn."

Forskelligheden går begge veje. De unge blev behandlet forskelligt – fordi de var forskellige. Og de unge var også nødt til at behandle medarbejderne forskelligt – fordi de også var forskellige.

"Altså, hvis det kun var de unge, der var forskellige, og alle behandlerne var ens, så ville det ligesom være lidt røvsygt, for så vidste man ligesom, hvad der ventede én hver dag. Men der var altid noget nyt, for man vidste aldrig, hvad de kunne finde på, for de var så forskellige."

Lide de unge

Den sidste, men også meget betydningsfulde faktor var, at de unge havde en oplevelse af, at medarbejderne rent faktisk grundlæggende godt kunne **lide dem**.

"I U-turn får man et kram eller et klap på ryggen. Og man har en oplevelse af, at de kan lide én. Det er ikke bare noget overfladisk. Det er virkelig, at de synes, jeg er noget værd. Dét styrker ens eget selvværd. Det har jeg ikke oplevet før, noget andet sted."

En anden ung fortalte, hvor fantastisk dejligt det var at opleve, at to af medarbejderne kæmpede om blive den unges kontaktperson:

"Der var lidt krig om, hvem der skulle være min kontaktperson, og jeg nød det jo. Som regel var det slet ikke nogen af de to, jeg gik til, for jeg ville jo ikke have, at de to kom op at toppes over, hvem jeg gik til. Så det endte altid med, at jeg gik hen til en af de andre og sagde, at jeg lige skulle have en snak. Og det, syntes jeg ligesom, var lidt fedt. (..) Altså, vi kender jo alle sammen det der med, at hvis man har en kæreste, og så en anden fyr gerne vil have dig. Så kan du jo godt lide, at de skændes, ikk' ? For det er sådan lidt: Arh, ja, jeg er meget værd. Og sådan havde jeg det lidt med de kontaktpersoner der: Oj, jeg er guld værd her. Og det var jo dejligt."

Den asymmetriske relation

De betydningsfulde faktorer, som de unge fremhævede i interviewene, er alle vigtige ingredienser i relationsarbejdet med målgruppen af udsatte unge. De unge vil vægte de forskellige faktorer forskelligt. Og det vil medarbejderne formentlig også: Nogle vil f.eks. være i stand til at bruge deres egne erfaringer meget åbent, mens andre vil ønske at være mere private. Uanset hvilken vægtning der lægges, er det vigtigt at huske på en meget grundlæggende forudsætning for relationsarbejdet. Nemlig at relationen mellem medarbejder og ung altid i sit udgangspunkt vil være asymmetrisk.

Den unge er bruger/klient og er blevet indskrevet i Daggrupperne, fordi han/hun har brug for hjælp. Medarbejderen har taget en uddannelse for at kunne udføre arbejdet, får løn for det, og er ansat i Daggrupperne, uanset hvor anerkendende, autentisk, tilgængelig han/hun er, og uanset, hvor meget han/hun kan lide den unge. For medarbejderen er det en vigtig balancegang at huske på – for det kan være at relationen i perioder vil blive opfattet anderledes af de unge.

Det virkede som om langt de fleste unge udmærket var klar over, at både unge og medarbejderne gik ind i relationen på hver sin måde og med hver sit formål (hhv. at blive hjulpet eller at hjælpe). Om end nogle af de unge omtalte deres tidligere kontaktperson i Daggrupperne som en rigtig god ven/veninde: *"Mig og [pædagog] – vi er ligesom, min bedste veninde – vi kan tale om alt i hele verden."*

Selv om man i sin tilgang er meget anerkendende og respektfuld, så har man som medarbejder stadig den formelle magt, nemlig magten til i sidste ende at smide en ung ud af Daggrupperne. Og det er en magt, som må behandles med stor varsomhed.

Én ung fortalte om en konflikt med en anden ung, som var endt i fysisk konflikt, og som derfor resulterede i, at begge unge var kommet til samtale hos medarbejderne. Den unge vidste godt, at episoden i værste fald kunne betyde udsmidning, men havde alligevel følt sig hørt på og respekteret i samtalen – og tilsyneladende havde den anden ung haft samme oplevelse. I hvert fald blev der efterfølgende indgået nogle aftaler, som blev overholdt af begge unge, og ingen blev smidt ud.

En anden ung fortalte om en anden episode, hvor den unge efter en konflikt mødte et par medarbejdere på gaden. Den unge havde ikke lyst til at give hånd, men oplevede, at det blev forlangt af den ene af medarbejderne, hvis ikke den unge ville smides ud. Det er muligt, at medarbejdernes version af denne episode vil være helt anderledes: At det hele er foregået med et smil på læben, og at derfor ikke var tale om en reel trussel om udsmidning. Men det ændrer ikke ved, at denne unge opfattede episoden som meget krænkende, netop fordi den formelle magt jo lå hos medarbejderne.

Eksemplerne er taget med for at vise, hvor vigtigt det er at være bevidst om asymmetrien i relationen og om at holde en hårfin balance i relationen til de unge. Interviewene gav generelt det indtryk, at balancen tilsyneladende bliver holdt fint i Daggrupperne, men som ovenstående eksempel viser, at der også har været smuttere.

Gruppen – de andre unge

Den del af Daggruppernes behandlingsarbejde, som de unge i interviewene havde flest – og også flest forskellige – meninger om, var uden tvivl gruppen. Det at være en del af en gruppe med andre unge, der havde nogenlunde de samme problemer som én selv, blev både vurderet meget positivt – og meget negativt.

Flere af de unge fortalte, at de i begyndelsen var skeptiske overfor at skulle være sammen med andre unge, oven i købet andre unge, der også havde problemer med rusmidler – og flere af de unge oplevede da også, at det i den første periode var let at lade sig lokke med ud og ryge hash sammen med de andre unge. To af de unge fortalte ligefrem, at deres hashforbrug steg væsentligt (fra 2-3 joints til 5-10 joints pr. dag) i den første periode i Daggrupperne.

Flere af de unge fremhævede også, at de jo ikke selv havde valgt de andre i gruppen. Mange af de unge ville formentlig næppe have mødtes på gaden, fordi de var så forskellige og kom fra forskellige miljøer eller dele af København. Og hvis de havde mødt hinanden på gaden, var de "måske (..) endda kommet op at slås", som en af de unge bemærkede.

Det var også tydeligt, at der blandt nogle af de unge i perioder var/er stor irritation over nogle af de andre unge, der angiveligt ikke var seriøse nok omkring behandlingsforløbet i Daggrupperne. En af de pågældende unge indrømmede da også, at det i begyndelsen mest var den gratis mad og det gratis buskort, der trak, og ikke så meget den hjælp, man kunne få til at komme ud af sit misbrug af rusmidler:

"I starten var det mere sådan, at vi udnyttede dem [U-turn] rigtig meget. Altså, man udnytter staten, så meget man kan. Sådan er det med alle unge i København, tror jeg. Det er gratis mad osv. I starten gik vi meget ind og sagde, at vi ikke havde røget så meget, selv om vi havde røget lige så meget som før. Men det forandrer sig... og på en eller anden måde, ikk', det har hjulpet, 100%! Da jeg stoppede på U-turn, der havde jeg skåret meget ned, selv om jeg ikke syntes, jeg havde gjort noget for det."

Selv om denne ung i begyndelsen tilsyneladende især kom pga. goderne i U-turn, ændrede det sig undervejs – og forløbet i Daggrupperne hjalp, iflg. den unge selv, på at nedsætte den unges rusmiddelforbrug.

På trods af irritation, skepsis og usikkerhed i forhold til de andre unge, blev mange positive egenskaber ved gruppen også fremhævet: Det var også godt at være sammen med andre unge, selv om der selvfølgelig var nogen, der var mere sammentømrede end andre. Man lærte at have respekt for hinanden og hinandens forskellighed, og man fik en større forståelse for forskellighed.

"Jeg tror, jeg kan respektere alle mennesker i dag, efter at have været i de der grupper. For vi var så forskellige. Før i tiden gad jeg ikke grupper, hvis man var for forskellige."

De unge fremhævede, at man lærte at lytte til hinanden – både at lytte til hinandens problemer og at lytte til, hvad andre havde gjort ved deres problemer. Man lærte at lære af andre menneskers erfaringer.

Respekten for hinanden kom bl.a. til udtryk i, at ingen fortalte andre udenforstående om, hvad den enkelte havde talt om af mere personlige ting i U-turn. Det var iflg. de unge ikke noget, der på forhånd var lavet aftaler om – *"det gjorde man bare ikke!"*

At der blandt de unge var delte meninger om gruppens betydning – og om de enkelte medlemmer af gruppen, er ikke overraskende. Men det er alligevel interessant at gå lidt bagom de unges udsagn om gruppens betydning.

Fællesskab – en slags "kollegaer" eller "familie"

Alle de unge – både de unge, der indimellem var meget irriteret på andre af de unge og de unge, de andre var irriteret på – fremhævede det positive i at være en del af **et fællesskab**, også selv om det ikke var et fællesskab, de selv havde valgt. Mange af de unge har negative erfaringer med fællesskaber, de ikke selv har valgt: De har ikke selv valgt deres familie, hvor i hvert fald nogle af de unge har oplevet store problemer. De har ikke selv valgt den klasse, de blev smidt ud af i folkeskolen osv. Og de fællesskaber, de selv positivt har valgt til, har ofte haft et – set udefra – negativt omdrejningspunkt, f.eks. "ryger-venner", som de måske ikke havde så meget andet tilfælles med udover, at de røg hash sammen.

Fællesskabet i Daggrupperne var tilsyneladende anderledes. Det var et fællesskab, de unge var havnet i, fordi de – i større eller mindre grad – havde erkendt, at de har brug for hjælp i forhold til deres forbrug af rusmidler. Så selv om fællesnævneren i Daggrupperne er hash og andre rusmidler, er fællesskabet også noget andet, noget mere. Når de unge i interviewene omtaler hinanden, lyder det næsten som om de taler om nogle gode gamle **kollegaer**. En af de unge forklarede, at når to unge fra Daggrupperne tilfældigt mødes ude på Christiania, bliver de af andre omtalt som: *"Der går dem fra U-turn"*. En anden ung uddyber:

"Det var sådan meget sammentømret, og vi holder sammen. Ikke fordi man kunne lide hinanden nødvendigvis. For eksempel mig og [anden ung], hvor mange gange har vi ikke siddet og skændtes? Men jeg respekterer ham 100 %, og jeg siger hej til ham og jeg krammer ham, når jeg ser ham. Men det var dét, der var fedt ved det: Vi var forskellige og der var nogen, man kunne lide, og nogen, man ikke kunne lide, men man respekterede hinanden, og man passede på hinanden. Det var ikke noget, man sagde, men det var noget man gjorde. Og sådan er det jo også i dag: Man giver hinanden et kram og hører lige, hvordan det går."

Et par af de unge omtaler ligefrem gruppen som en art **familiefællesskab** – på den gode måde:

"Daggruppen er ligesom en lille bitte minifamilie, man har det godt nok. Folk generer ikke hinanden. En stor fed klam neger kan komme derind og stadig blive venner med dem alle"

sammen. Det ville jo aldrig nogen sinde kunne ske i en normal skole, hvis du forstår, hvad jeg mener? Folk, der ikke har nogen venner, de kan sagtens gå derind og få nogen, for man har alle sammen den samme ting. Man er alle sammen hashrygere, man har altid noget at tale om. Altid."

Fælles indgangsvinkel

I ovenstående citat er det især den **fælles indgangsvinkel**, hash og andre rusmidler, som bliver fremhævet som god, men det blev anfægtet af en af de andre unge. Denne anden ung oplevede tvært imod den fælles indgangsvinkel som en belastning, fordi hun **ikke havde andet end hashen tilfælles med de andre**:

"Hvis jeg skulle snakke med en af de andre om noget positivt i hverdagen, så var det meget svært for mig at nævne andet end, hvor stor min joint var i går. (..) Vi havde ikke noget tilfælles. De ville glo underligt på mig, hvis jeg var begyndt at fortælle om, hvor glad jeg er for min computer derhjemme. (..) Det er så besværligt at skulle bibeholde, at du skal videre med dit liv, når du på en eller anden måde bliver holdt tilbage i det i frikvartererne."

Det betød, at denne ung i starten røg en del mere end før U-turn, simpelthen fordi hashen var den eneste fællesnævner for samværet med de andre unge. Denne ung oplevede dog, at det ændrede sig over tid. De unge i Daggrupperne lærte undervejs at tale om andet end hash – selv om det tog tid at komme dertil – og de begyndte at **bruge hinanden** til at tale om erfaringer med at ryge i vandet, hvorfor man var faldet i vandet, og hvordan man kunne komme op igen. Den samme ung forklarede senere i interviewet:

"En ting var, at vi havde det tilfælles, at vi alle sammen var hashrygere. Men noget andet var, at vi også havde det tilfælles, at vi også oplevede den samme modstand fra verdenen. Og det kunne vi bruge til meget. Det var godt, nogen gange, men der skulle kæmpes for det: Ok, lad os lige lægge alt andet til side og så se på, hvordan påvirker det os, at vi er hashrygere? Hvordan kan vi hjælpe hinanden her?"

Denne ung oplevede at få nogle rigtig gode råd fra de andre, når de sad i grupperummet. Men, tilføjede den unge, *"bagefter kunne de andre være lige så møghamrende irriterende, som de plejede"*. En af de andre unge, fremhævede at de unge på trods af stor forskellighed kunne bruge hinanden til meget:

"Det gør utrolig meget for mig, at man kan sidde sammen og give hinanden nogen metoder og nogen nye måder at tænke på, for vi er jo alle sammen så forskellige. Altså, der sidder én fra Brasilien, der sidder én fra Nordvest, der sidder én fra Nørrebro, og vi er alle sammen forskellige. Der sidder en stille og rolig genert én, der sidder den der store gangster – altså, der sidder jo alle mulige forskellige typer, som så lige pludselig kommer sammen og kan bruge hinanden til noget."

Gruppen som øverum – og spejl

Mange af de unge har dårlige erfaringer med at være i gruppe med nogen andre, de ikke selv har valgt. Derfor blev gruppen tilsyneladende også **en slags øverum**. Det vil sige et rum, hvor de unge kunne øve sig i at have respekt for de andre, lytte når de andre talte og i hvert fald til en vis grad rumme de andres forskellighed. Ja, og øve sig i bare at være sammen med andre mennesker, de ikke selv havde valgt, og som de ikke bare var sammen med, fordi de også røg hash eller tog andre stoffer.

En af de unge fortalte, at det var meget svært overhovedet at være sammen med andre unge inden U-turn. I den første tid i U-turn syntes den unge, at det var meget svært, for hun havde slet ikke redskaberne til at komme ind i gruppen og gruppefællesskabet. Men det ændrede sig:

"I en folkeskole skal man bare kunne sammen, og der er sådan set ikke nogen, der hjælper én med det. I U-turn hjalp medarbejderne de unge med at komme ind i gruppen. (..) Og det er stadig nogle redskaber jeg bruger den dag i dag – for det var ikke nogen redskaber, jeg havde i forvejen."

En anden ung fortalte, at det var betydningsfuldt, at han kunne se sig selv i nogle af de andre unge. Især da nogle af de nye startede:

"Så kunne jeg se mig selv, sådan som jeg var, da jeg startede i U-turn."

Gruppen blev på den måde et slags **spejl**, hvor de unge fik mulighed for at se sig selv i andre. Til at se sine egne fremskridt eller tilbageskridt – eller til at blive afskrækket. En af de unge fortalte, at han ikke havde brugt gruppen til så meget...

"Jo, måske til at afskrække, når nogen af de unge røg rigtig meget, sumpede rigtig meget. (..) På den måde fik man et spark i røven ved at tænke, at det kan godt være, at ham der ikke tager stoffer, men han ryger så meget hash, at han ikke ser godt ud. Ham vil jeg ikke ende som."

Gevinst for medarbejderne

At arbejde med de unge i større grupper giver medarbejderne en mulighed for at se de unge i andre sammenhænge, end det er muligt at opleve i individuelle samtaler med den unge. Det er de unge bestemt ikke blinde overfor. Et par af de unge peger på, at gruppen var en **gevinst for medarbejderne** på flere planer.

En af de unge gjorde opmærksom på, at det var godt for de voksne, at **se hvordan den enkelte unge fungerede sammen med andre** unge, og mente i øvrigt ikke, at det var nok, hvis behandlingsarbejdet i Daggrupperne alene var baseret på de individuelle samtaler. I de individuelle samtaler er det muligt at lyve – i hvert fald for en tid, men de andre unge i gruppen gennemskuer hurtigt, hvis man påstår, at man ikke har røget, for de har måske selv set, at man gjorde det.

En anden ung fortalte, at medarbejderne bevidst brugte nogle unge til at være med til at skabe en god stemning i gruppen, dvs. være en slags **højre hånd, der kunne være med til at præge gruppen i den rigtige retning**.

"Mig og så [anden ung], vi var lærernes højre hånd. Vi var ordenspolitiet derinde. Og det var faktisk uden pis. For vi havde sgu været så engagerede for det. (..) Der var alle de rødder, der røg alle mulige steder. Og vi ville ikke ryge, vi ville have, at det skulle være et tilflugtssted, så vi fik sat os igennem, at folk skulle opføre sig ordentligt, når vi var der. (..) Ikke på den der rockermåde, men folk respekterede os. Og det bemærkede de voksne så. Så det endte med, at vi kom op til en samtale, hvor vi kom op og sad med stort set hele flokken, og de spurgte os pænt, om vi ville være med til at sætte nogle linier for, hvordan det hele skulle køre. (..) Ja, det er ligesom det med at tage de fornuftige ind og få dem til at hjælpe."

De senere år er der kommet større fokus på gruppens betydning i arbejdet med udsatte unge. Der er ingen tvivl om, at der ligger et stort potentiale i at bruge gruppen langt mere aktivt end det er blevet gjort tidligere, men det skal naturligvis gøres med omtanke. En velfungerende gruppe kan være med til at styrke også det individuelle arbejde med den unge, men gruppepres og

”smitteeffekt” kan også have en negativ betydning for den enkelte, sådan som flere af de unge pegede på, at der også havde været eksempler på.

Aktiviteterne

Aktiviteterne og dét at få indhold i dagligdagen bliver af U-turn fremhævet som en væsentlig ingrediens i behandlingsarbejdet i U-turn. Men det var faktisk ikke noget, de unge talte særlig meget om i interviewene. Og ofte kun når der blev spurgt direkte ind til aktiviteterne.

Skolen var dog en undtagelse. Mange af de unge fremhævede af sig selv skolen som en vigtig del af Daggrupperne. Det var meget betydningsfuldt, at det var muligt at tage sin 9. kl. eksamen – også for de unge, som ikke benyttede sig af muligheden. De unge lagde især vægt på, at der var mulighed for individuel undervisning, at man kunne få lov til at beskæftige sig med det, der interesserede én – og gøre det i sit eget tempo. Flere af de unge havde dårlige minder om deres tidligere skolegang – og mange havde oplevet at blive smidt ud eller skifte skoler flere gange. Bl.a. derfor var det godt, at skolen ikke pressede den enkelte for meget, men lod de unge køre i deres eget tempo:

”De vidste jo godt, at hvis de havde sagt, at vi skulle sidde stille i 1½ time, så havde de mistet os alle sammen. Men det var faktisk også det, jeg blev overrasket over at se: At de var i stand til at gøre sådan, at jeg fik noget ud af undervisningen, fordi jeg havde mulighed for at sige fra – og til.”

De øvrige aktiviteter var de unge generelt positive overfor, om end de havde forskellige meninger om de forskellige aktiviteter. Nogen kunne rigtig godt lide sporten, andre kunne bedre lide at gå i biografen, eller få undervisning i skolen. For flere af de unge var det især dét, at aktiviteterne var et kærkomment indhold og/eller afbræk i dagligdagen:

”Det var godt, at der var nogen aktiviteter, for så havde man en følelse af, at man lavede noget.”

”Det var også noget med at få noget afbræk fra at sidde og tale om det. Altså, ens problem er, at man ryger for meget tjald, ikk’?! Og hvis du sidder og taler om det 3-4 timer hver dag, så er det pænt trættende. Det ville jo også være pænt trættende for andre mennesker at sidde og tale om deres problemer i 3-4 timer hver dag. Så det var fint at lave noget andet.”

Fælles tredje

Det var tydeligt, at de fleste af aktiviteterne havde en funktion som **fælles tredje**. Når de unge fortalte om de aktiviteter, de havde været med til, var det ikke om hvilke film, de havde set eller hvilke restauranter, de havde spist på, men om noget af det, der var foregået indbyrdes mellem de unge eller mellem de unge og medarbejderne undervejs. En af de unge fortalte om en episode, hvor han var blevet ked af det under en film, og hvor medarbejderen havde taget ham ud af biografen, købt ham en kop kaffe og snakket med ham:

”Og det var første gang, der var nogen, der havde gjort det: Givet mig kaffe og taget mig ud af biffen og snakket med mig.”

En anden ung oplevede det meget trygt, at pædagogerne også var med til træningen i fitness-centret, for så så man også, at de ikke var perfekte, at de også havde deres små eller større skavanker. En tredje ung fortalte, at det bedste ved at gå på restaurant var, at man sad og

snakkede sammen alle sammen, hen over bordet, og både unge og medarbejdere, om fælles emner, og ikke bare lige med den ene, man kendte bedst:

"Jeg tror også, at de gør det, for at man lærer hinanden at kende, unge og pædagoger imellem. For det der også var fedt, når vi var ude og spise, så sad vi jo tit og snakkede sammen alle sammen. Det var ikke så meget to, der sad dér, og to der sad dér. Eller selvfølgelig var det også sådan, men det var tit alle, der sad og snakkede sammen rundt om bordet."

En af de unge var ikke særlig vild med aktiviteterne overhovedet, bortset fra skolen. Men alligevel ville denne ung ikke have undværet aktiviteterne, fordi de hjalp den unge til at huske, at det ikke bare var alvorligt det hele. Efter at have siddet og terpet om *"hvordan hash har udviklet sig de sidste 3000 år"*, var det meget rart at komme ud og spise med de andre og bare have det hyggeligt.

"Men dét at man gjorde noget, der intet havde med skole eller hash at gøre, men at være ude, som alle mennesker jo sådan set kan gøre sammen. Det var dét der gjorde, at man holdt sammen i U-turn. (...) Det var meget den der med: Nu leger vi, så er vi alvorlige senere. Nu er vi alvorlige, så leger vi senere. Det vidste man altid i baghovedet, og det gør det lidt nemmere at acceptere, at læreren sagde: Ti nu stille, vi skal lige snakke."

Kropslighed

Det var bestemt ikke alle de interviewede unge, der var lige begejstrede for at skulle i fitness-center eller dyrke andre former for sport. Men selv de mest skeptiske overfor denne del af indholdet i Daggrupperne, oplevede trods alt også hyggelige stunder i forbindelse med sport, f.eks. i omklædningsrummet bagefter. Under alle omstændigheder var sportsaktiviteterne et godt afbræk midt i alt det andet. For de øvrige unge var dét at **bruge sin krop** (igen) meget betydningsfuldt.

"...det var fedt for mig at komme ud at træne og bruge min krop, for det har jeg gjort meget, da jeg var yngre. Altså bare på en lidt usund måde: Kastet op, og ville ikke spise og overtrænet helt vildt."

I de perioder, hvor rusmidlerne har haft fast tag i de unge, har kroppen i bedste fald været sat på stand by, men ofte ligefrem været i forfald: Man ikke kan løbe så hurtigt som før, man kan ikke spille fodbold på samme plan, som man kunne engang osv. Et par af de unge fremhæver da også, at netop dét at bruge sin krop igen gav et kick, et hurtigt selvtillidsløft, fordi det viste sig, at kroppen kunne genoptrænes. At det var muligt at få muskler og kondition igen.

Bestikkelse eller omsorg/belønning

De unge var ikke blinde overfor, at medarbejderne nok også fik meget ud af at tilbyde de unge mange aktiviteter. Derfor blev flere af aktiviteterne, f.eks. den fælles morgenmad hver morgen og biografturene, også set som en art **bestikkelse**, som blev givet for at holde på de unge:

"Men det var jo klogt gjort af dem. Det gør jo, at vi kommer. Sådan havde jeg det i hvert fald. Oj, jeg får god morgenmad, og jeg får frokost, og jeg kommer ud at spise. Jeg var slet ikke vant til at få noget at spise, jo, hvis jeg var heldig og havde en 20'er til en durumrulle eller et eller andet. Så det var en god bestikkelse, som gjorde at man havde lyst til at komme."

Der er altså ingen tvivl om at Daggruppernes mange tilbud, især tilbud om mad, også bliver oplevet som en hel basal **omsorg**. Det er rart, at der er sørget for mad, og at der er mulighed for at tage lidt med hjem. For selv om mad er basalt for alle mennesker, så vil det i de perioder, hvor rusmidlerne har den fremtrædende plads, blive nedprioriteret. Pengene går hellere til den næste

joint end til en durumrulle. En af de unge pegede på, at aktiviteterne også kunne ses som en **belønning**:

"Som hashryger har du virkelig brug for at få banket positive ting ind i hovedet. Man har brug for at have belønninger i den anden ende. Folk var bare mere positive torsdag morgen, fordi vi havde været i biffen onsdag eftermiddag. For vi havde fået vores belønning. Det handler også om, at man har en følelse af at få noget igen. Som skoleelev sidder du ofte med en følelse af at bare have siddet og lyttet dagen lang – og det kan være svært at se, hvad man får ud af det. Ingenting. Et tal på en bog. Det var meget tydeligt [i U-turn]. Det var meget tydeligt, at man fik noget for sin indsats."

Enkelte unge pegede dog på, at det nogle gange godt kunne blive for meget med "bestikkelsen":

"Jeg synes, der er for meget mad, der er for meget luksus ved Daggrupperne. Det kan være måder at få de unge til at blive ved med at komme på, og blive ved med at tænke på, at dét gider jeg godt. Men jeg synes ikke, at ... Det skal være af egen fri vilje, det skal være, fordi du har lyst til at være derinde, ikke fordi du bliver bestukket. Men jeg er dobbeltmoralisk, for jeg synes jo også, at det er dejligt at få mad derinde og komme ud og få gratis styrketræning og månedskort, og hvad ved jeg. Men samtidig så synes jeg ikke, det er den rigtige måde at gøre det på. (..) Så lærer de unge den indstilling, at de skal have, før de skal yde."

"Men tror du selv, du havde fortsat, hvis ikke der var de tilbud?"

"Jeg havde nok, men jeg tror ikke, at andre havde. Men selvfølgelig skal der også være noget af et vist omfang. Jeg synes også, at det ville være 10 gange federe at spare de to restaurantbesøg om ugen og den ene biografbillet, altså spare de penge, og så spare masser af penge op og så lave nogle fede ting sammen. Go-kart, paintball eller lave nogen ting, som nogen af pigerne kunne synes var sjovt. Altså, lave sådan nogle ting, som man ikke oplever normalt, som der giver dig noget ekstra gå-på-mod og noget ekstra humør, og noget du har de næste mange dage til at snakke om inde i U-turn."

Den unge peger altså på, at der både er fordele og ulemper ved at have de mange tilbud. Det er både meget luksusagtigt og et udtryk for omsorg, men det kan også blive for meget. Noget, som i hvert fald nogle af de unge kan ende med bare at tage for givet, i stedet for at sætte pris på det. Konkret foreslår denne ung, at aktiviteterne kan laves om, sådan at man i stedet lavede lidt større ting sammen, men ikke så tit. Men her vil meningene sikkert være delte, og i virkeligheden er der nok ikke andet at sige til denne kritik, end at medarbejderne i Daggrupperne løbende må være lydhøre overfor, hvordan de unge oplever aktiviteterne, og om der i givet fald skal laves noget om undervejs.

Redskaberne

Det overordnede mål for de unge, der kom i Daggrupperne, var at få hjælp til at stoppe deres forbrug af rusmidler eller i hvert fald få forbruget væsentligt reduceret. I løbet af deres tid i Daggrupperne skulle de unge derfor bl.a. tilegne sig nogle brugbare redskaber til at formindske eller stoppe deres forbrug af rusmidler. (Redskaber skal her forstås i betydningen: Nogle konkrete metoder/anvisninger/forholdemåder, som de unge lærer at bruge aktivt i forhold til deres problemer i dagligdagen.)

Bortset fra en enkelt ung, der havde svært ved at beskrive, hvad der konkret havde gjort, at han fik noget ud af at gå i Daggrupperne, kunne alle de unge da også nævne ét eller flere redskaber, som de havde tilegnet sig. Når de altså blev spurgt direkte! Det var nemlig bemærkelsesværdigt,

at disse redskaber egentlig ikke fyldte mere end alt det andet i Daggrupperne. Medarbejderne, aktiviteterne og gruppen har tydeligvis betydet (mindst) lige så meget for de unges udvikling.

Lige så bemærkelsesværdigt var det, at de redskaber, de unge fortalte om, ikke bare er redskaber til at lade være med at ryge hash. Det er også redskaber til at **respektere**, når ens arbejdsgiver siger noget til én, eller til at holde ud at tage på besøg hos mor, når hun ringer og siger, at det er lang tid siden – og til at indse at ens måde at være på overfor andre har **konsekvenser**:

"Det er andre ting, som du – når du ryger hash – automatisk bliver dårligere og dårligere til – det er de ting, jeg er begyndt at lære at være mere positiv overfor også. Det virker meget godt – i dag virker det også meget godt – det der med at have respekt for andre mennesker. For eksempel det med at sige undskyld til den cyklist, jeg kom til at gå ud foran på vejen herhen."

"U-turn har været gode til at vise én, hvad man kan og så selvfølgelig lære én, hvad der er rigtigt og hvad der er forkert. Hvad man ikke gør, hvordan man ikke snakker til folk, så man kan komme nogen vegne. For det går jo ikke, hvis man opfører sig, som man gjorde, da man kom. Så man lærer, at hvis man taler grimt til sin mester og ikke kommer i 10 dage, så bliver man fyret. For sådan er virkeligheden. Og så får man ikke penge. Og det er det, vi skal lære: At der er nogen realiteter i verden, som man er nødt til at forholde sig til."

De unge var generelt positive overfor den undervisning, de fik i, hvordan hash og andre rusmidler virker og påvirker dem. En af de unge påpegede dog, at der nogle gange var for mange gentagelser, fordi der ofte var kommet nye unge ind i gruppen fra gang til gang. Men derudover var det vidt forskellige redskaber, som de unge fremhævede – og som havde vist sig brugbare for den enkelte unge. Én fremhævede rygeskemaet, en anden fremhævede små sedler med konkrete mål, som blev sat op på væggen lige ved siden af sengen, så det var det første øjnene så på om morgenen.

Der er dog et par ting, der går igen hos flere af de unge, uanset hvilket redskab, de fortalte om...

For det første **evnen til at se det positive** i dét, der måske normalt ville blive opfattet som negativt af den unge selv. Evnen til at vende en nedtur til en optur – og dermed sætte fokus på succeserne frem for fiaskoerne:

"Hvad var det der gjorde, at du kunne lade være med at ryge så meget i en periode i U-turn?"

"Det var nærmest en halv politimand, altså en politimand på den gode måde, ikk' ? Man holdt øje, og spurgte: Hvor meget har du røget der? Aj, det skulle du da ikke have gjort. Okay, men så prøver vi igen. Men så i morgen må du lade være med at ryge. For du skulle ikke have røget i dag, og så må vi tage den i morgen i stedet for. Og jeg vil meget gerne ringe til dig kl. 6 om aftenen og høre hvordan det går og give dig en god stemme og noget motivation og dit og dat. (...) Det hjalp i hvert fald lidt. (..) Jeg ved ikke helt, hvad der hjalp, men jeg tror at det er succesoplevelser. Når du får en succes, så finder du ud af, at det er faktisk meget godt. (...) Jeg blev jo pisseglad, når jeg kunne komme ind og sige, at jeg ikke har røget i dag. Eller at jeg ikke røg i går. Jeg følte, at jeg var blevet større, jeg var vokset. Hold kæft, hvis jeg kunne holde den der dag, så kan jeg også holde den der dag."

For det andet **det vigtige i at sætte noget andet i stedet for** hashen og de øvrige rusmidler. Flere af de unge havde selv, inden de kom i U-turn, prøvet at stoppe eller reducere deres forbrug af rusmidler uden at lykkes med det, men det hjalp at få at vide at der skulle sættes noget andet i stedet for – og at få hjælp til at gøre det.

"Jeg sagde: Jeg kan sgu da ikke stoppe med at ryge hash. Så skal jeg bare sidde og kede mig 7 dage i træk? Jeg laver jo ikke andet end at ryge hash. Det kan jeg da ikke. Det lyder alt for kedeligt. Så sagde de til mig: Den holdning skal du da ikke have. Du skal tænke på, hvad lavede du, inden du begyndte at ryge hash? Øh, det kan jeg ikke rigtig huske. Nej, men så må du tænke dig rigtig godt om, og så må vi finde de ting, du lavede, inden du stoppede. Så må du gå ned og svømme i svømmehallen eller løbe dig en tur eller et eller andet. Det er bare vigtigt, at du laver ting, uden at ryge også. De sagde også: Det er heller ikke godt, hvis du siger: Nå, nu skal jeg spille fodboldkamp, og efter fodboldkampen skal jeg have en joint. Sådanne ting skal du heller ikke tænke. Du skal tænke: Jeg skal spille fodbold, og så efter den tid skal du finde ud af, hvad du skal. Du skal bare ikke tænke: Aj, nu skal jeg belønnes med en joint bagefter, når jeg er færdig. (..) Du skal ikke tænke på jointen som en belønning, men som en straf, der gør dig dummere."

En anden ung pegede på, at det at komme i Daggrupperne i det hele taget var en positiv øjenåbner:

"Bare det at man kommer op hver dag, at man får åbnet nogle døre, og ser noget andet i livet. Det var i hvert fald for mig sådan, gud, kan man overhovedet leve sådan her? Findes det her overhovedet? Kan jeg stå op hver dag, kan jeg lave noget andet i min hverdag?"

Det vigtigste var måske ikke det konkrete redskab, som den unge tilegnede sig, men måden det blev tilegnet på. Et par af de unge fortalte, at medarbejderne var med til at skubbe i gang i små tempi. For eksempel da en af medarbejderne hjalp den unge med at finde telefonnummeret på en fodboldklub, men skubbede på for at den unge selv skulle det næste skridt med at ringe op.

"Så medarbejderne er med til at bane vejen, men det er dig selv, der tager skridtene?"
"Præcis. Og så bliver man selv klogere..."

Efterbehandling

Alle unge i Daggrupperne tilbydes et efterbehandlingsforløb i form af samtaler med deres kontaktperson i de første måneder efter udskrivningen. Det lader til at være et godt – og nødvendigt – tilbud, for flere af de unge oplevede det helt åbenlyst som truende at skulle stoppe i U-turn.

En af de unge kom ud i en ordentlig nedtur, da afslutningen på forløbet i Daggrupperne nærmede sig. På spørgsmålet hvorfor, svarer den unge:

"Det er det der med, at man skal forberede sig på, at man skal væk derfra, og det synes jeg ikke er fedt. Hvad skal jeg så? Så får man flash-back på alt det, der er sket i ens liv tidligere. Så kan jeg ikke tale med [pædagog] længere. Hvem skal så fortælle mig, hvad jeg skal gøre, når min mor ringer? Hvem skal tage telefonen, når hun er pissestiv? Hvem skal nu hjælpe mig med det og det? (..) Så det er virkelig et reality-tjek – nu skal jeg ud i den virkelige verden!"

En anden af de unge blev opgivende og tænkte, at så kunne det hele også bare være lige meget:

"Men så det sidste stykke tid inde på U-turn, der tager jeg det bare for givet, og begynder at ryge hver dag, og tænker nu er det snart slut, nu kan de ikke hjælpe mig mere. Og hvad skal jeg så prøve for? Så kan jeg ligeså godt ryge igennem."

Sikkerhedsnet og videre bearbejdning

Umiddelbart ser det ud til, at efterbehandlingen i de unges øjne kan have haft i hvert fald to funktioner. Dels har efterbehandlingen fungeret som et slags **sikkerhedsnet**, sådan som en af de unge her beskriver dét, at hun fik tilbudt individuelle samtaler efter U-turn:

"Det hjalp ret meget på dét [at skulle stoppe i U-turn]: Man gav ikke helt slip. Og man fik at vide, at uanset hvad, så var [kontaktpædagogen] der stadigvæk, hvis jeg skulle få brug for det."

Dels som en mulighed for en **videre bearbejdning** af nogle af de tanker, der opstod/blev plantet, mens de unge var i Daggrupperne, men som flere af de unge fortalte, at de først bagefter for alvor forstod betydningen af.

Det er imidlertid vigtigt at være opmærksom på, at denne videre bearbejdning kan strække sig over meget lang tid – for nogens vedkommende måske resten af deres liv. Samtidig er de unge, som tidligere nævnt, stadig sårbare. Der skal ikke nødvendigvis så meget til for at vælte læsset, og mange af de unge har ikke særlig megen voksenstøtte – udover den støtte de har fået via det sociale system. For en del af de unge er der derfor stadig en lang vej at gå:

*"Det vil sige, at noget af det, du lærte i U-turn var at tænke et lag dybere over tingene?"
"Ja, men altså, jeg ved jo godt, hvad jeg skal tænke, men alligevel så har jeg... jeg ryger stadig tjald, men jeg kan alligevel ikke tage det sidste skridt til at komme videre."*

Det er naturligvis noget, som efterbehandlingen må tage højde for. Det er vigtigt, at efterbehandlingen tilpasses de behov, som de unge har, og især at der er stor opmærksomhed på de unge, der ikke har mulighed for at hente støtte andre steder fra.

Udover den formelle efterbehandling i form af samtaleforløb eller konkret hjælp til at få snakket med en sagsbehandler, fortalte de unge også om en mere **uformal efterbehandling eller et slags efterværn**. Daggrupperne og medarbejderne er blevet en del af de unges historie, og derfor har de unge tilsyneladende også et behov for at kunne komme forbi til en kop kaffe, når de lige er i nabolaget, eller hvis der er sket noget særligt i deres liv. Derfor er det meget betydningsfuldt, at alle de unge har fået at vide, at de bare kan komme på besøg. *"Man føler ikke, at man bare bliver smidt væk,"* som en af de unge forklarede. Og et besøg i U-turn er som at få et selvtillidsboost:

"Når jeg kommer derind, så står jeg bare inde i midten, og så står alle pædagogerne bare uden om, og så siger de: [den unges navn]-dit og [den unges navn]-dat – og vi snakker bare så meget om dig. Vi lærer alle de unge om, hvor god du er. Og man bliver bare rost til skyerne, bare af at have været der i 5 minutter. Og så går man bare derfra og føler, at man er Kongen af Danmark. Og det gør man stadigvæk i dag. For man kan mærke deres entusiasme, for man kan mærke, at her var nogle mennesker, som oprigtigt holdt af mig. Ikke bare fordi jeg var en ung, men de har syntes godt om mig. (..) Hvis man er ked af det, kan man lige gå ind og få det der boost."

"Man kan lige komme ind og få tanken fyldt op. (..) Så man bliver sådan helt oplyst igen, og føler sig frisk, og wow, jeg er lige blevet rystet i gang igen. Altså, man kører rundt i hverdagen, og man synes, at det går. Og så kommer man lige derind og fortæller, hvordan det går, og så får man alt det feedback tilbage. Og gud, det går jo meget bedre, end jeg troede. Altså, alting bliver bare meget bedre."

De unges opsamling – gode råd til andre

Alle interviews blev sluttet af med at de unge blev bedt om at give deres gode råd videre – til U-turn, til andre unge, til politikerne og beslutningstagerne. Hvad bør gøres anderledes/bedre? Hvad kan med fordel styrkes/fortsættes?

Gode råd til medarbejderne i Daggrupperne og U-turn

De gode råd til medarbejderne koncentrerede sig om tre hovedpunkter, der gik igen i flere af interviewene:

1. Medarbejderne er gode nok

Hold på pædagogerne, eller lad dem finde de nye, for de er geniale alle sammen:

"Behold de samme pædagoger – hold på dem, kør stilen, mand."

"Københavns bedste behandlergruppe."

"De kan næsten ikke høre under Københavns kommune – de er næsten for gode."

Medarbejderne skal brænde og være erfarne (f.eks. have personlige erfaringer fra børn, der sniffer lim i Sydamerika):

"Især børn, eller unge, vi er gode til at læse om pædagogen brænder eller ej, for vi har mødt så mange af dem."

2. Mere konsekvens overfor de unge – eller måske mindre?

Medarbejderne bør være mere konsekvente og mere "grove" overfor dem, de tager ind. Hvis nogen af de unge bliver ved med at lave ballade, skal de smides ud – også selv om de ikke kan få hjælp andre steder:

"Så kan det være, at han er så langt ude, at han ikke kan hjælpes, men så kan det være, at de 10 andre, der er på stedet, får noget ud af det. De finder ud, at det er alvor det her. At det ikke bare er badeferie det her."

Pædagogerne må godt lære at blive lidt hårdere:

"Vi kan godt lide dem, når de er bløde. Men vi kan også godt lide grænser, og prøve grænser af. Det kan godt være at vi er så gamle, men det der med at prøve grænser af, det kommer jeg aldrig over. Og sådan tror jeg, der er mange der har det i dag: At man bliver ved med at afprøve grænser."

Et konkret forslag kunne være at dele grupperne op i "seriøse" og "useriøse", hvor medarbejderne ud fra en konkret vurdering ser på, hvem der reelt har rykket sig/har et ønske om at rykke sig, og så dem, der ikke har bevæget sig endnu. Medarbejderne skal prioritere rigtigt: De skal hjælpe dem, der har brug for det, frem for dem, der ikke bruger tilbudet. Ikke alle er dog enige i den konklusion. En af de unge opfordrer ligefrem medarbejderne til at lade være med at være så hårde:

"[I dag] sender de folk hjem uden grund. Det er ved at blive et rigtigt skolested, hvis du forstår, men det er det jo ikke. Det er jo et projekt."

3. – og mere opmærksomhed på de stille

De [socialarbejdere i det hele taget] holder øje med de unge, der er på Christiania eller som bor i socialt belastede boligområder, men der er ikke rigtig nogen, der holder øje med unge, der ikke er i en bestemt gruppe eller som ikke bare hænger ud på Christiania. Sådan nogle

typer, der ikke har slået nogen ned, får ikke særlig meget hjælp, for de vender det indad i stedet for. Det er tit de indadvendte, der har det allersværest. Det er jo tit dem, der kunne finde på at begå selvmord eller ligefrem gå amok. Nogle af de typer blev nogen gange lidt overset i Daggrupperne, især på et tidspunkt, hvor nogle andre unge havde lavet voldsomt hærværk på en togstation.

Endelig kom de unge med et par konkrete forslag til ændringer/forbedringer:

- ⇒ Lad de unge starte på samme tid – så ville der ikke være så mange gentagelser, og de unge ville kende hinanden godt.
- ⇒ Lad være med at lade de unge starte på samme tid – for det betyder at man kan komme ind i Daggrupperne med det samme, når man har brug for det.
- ⇒ Lav noget mere plads til rygerne – unge, som har haft et stort forbrug af rusmidler, har brug for at kunne ryge, når de har behov for det, og ikke kun i særlige rum. Det var f.eks. godt, at man måtte ryge i undervisningstiden, dengang denne gruppe af unge startede i Daggrupperne.
- ⇒ Mere kvalitetstid – der må godt være flere større oplevelser og ture, som f.eks. paintball.

Gode råd til de unge

De gode råd til de unge fra de "gamle" unge er meget simple, og her var der faktisk ikke uenighed blandt de unge:

1. Tag imod hjælpen! Tag det seriøst!!

Det går også ud over alle de andre unge, hvis nogen "fucker det op". Billedet af U-turn i byen er: Gratis mad, gratis buskort, gratis ture i biffen – men der bliver ikke sagt, at der også er undervisning osv.

2. Brug dem – pædagogerne.

Brug alle deres ressourcer.

3. Vær ærlige!

De unge skal være ærlige, så behandlerne ved, hvordan de skal tackle den enkelte.

Gode råd til politikerne og beslutningstagere

Også de unges råd til politikerne og beslutningstagerne var korte og kontante og blev ikke uddybet yderligere i interviewene.

1. Etablér flere U-turns!

Lav 5 U-turns flere steder i København, også ude i forstæderne. Og lav nogen i Jylland!!!

2. Snak med de unge!

Snak med de unge, der har gået her, og som har fået noget ud af det. To af de unge er dog lidt uenige om, det vil være en smart idé, og følgende korte dialog udspandt sig:

"Men måske er der nogen, de ikke skal møde...?"

"Jeg tror nu, det ville være sundt, for de mennesker at komme her."

3. Bedre budget

Udvid budgettet en lille smule mere. Der var dog ikke umiddelbart forslag til, hvad et udvidet budget skulle gå til.

Til allersidst i det 2 timer lange gruppeinterview blev de unge spurgt om der var nogen spørgsmål, som interviewereren havde glemt at spørge om:

"Ja, du har glemt at spørge om det er en god leder, der er her..."

"Er det det?"

"Ja. Både ja og nej. Peter kan være smaskirriterende, fordi han altid er så glad. Unna skal komme på besøg i grupperne. Nu ved jeg godt, at hun har smadder travlt og er leder og det ene med det andet, men jeg kunne godt personligt have tænkt mig, for jeg synes hun er en skide fed person og er herlig at være sammen med, så jeg kunne godt have tænkt mig, at hun var kommet ned bare en gang imellem. For for det første er hun en skide sød person, men så betyder det også noget, at den højeste person i hierarkiet kommer og vier noget tid til det. Det er sådan noget, vi lægger meget højt. (..) Jeg tror også det ville hjælpe hende vildt meget, så hun kan gøre sit arbejde bedre."

Konklusion og perspektivering

Det er vigtigt indledningsvist at understrege, at de unge, som denne undersøgelse omfatter, gik i Daggrupperne for et par år siden. Meget er sket siden, som det har kunnet ses på de foregående sider. De unge er blevet ældre, mere voksne og modne – og er tilsyneladende kommet over den værste usikkerhed og forvirring, som jo også hører med til de tidlige ungdomsår, uanset problemer med rusmidler eller ej. Men det er ikke kun de unge, der er blevet mere modne... Daggrupperne og U-turn er formentlig også. Nogle af de beskrivelser, vurderinger og gode råd, som de unge kom med i interviewene, vil formentlig allerede være overhalet indenom af U-turns egen udvikling. Det gør dog ikke de unges udsagn mindre relevante at lytte til. Interviewene med de "gamle" unge er med til at give ét billede af, hvordan Daggrupperne og U-turn er blevet oplevet af de primære brugere, og dermed med til at besvare det indledende spørgsmål: Lever U-turn op til sit primære mål: At de unge får en meningsfuld hverdag, hvor de efter U-turn forankres i arbejde/uddannelse med stoffrihed eller reduceret forbrug?

Inden spørgsmålet besvares, må det pointeres, at denne gruppe unge har været ude i et massivt forbrug/misbrug af rusmidler over en længere periode i en forholdsvis ung alder. I den periode har en stor del af de unges liv, identitet og selvtillid været bundet op omkring rusmidlerne. At komme videre efter sådan en periode, er mere krævende end bare at komme af med en dårlig vane. Det er lidt som at skulle starte forfra på et helt nyt liv, som en af de unge selv beskriver det. På nogle områder har disse unge en livserfaring, der svarer til en 50-årig, på andre områder er deres erfaring lig nul.

Set i det lys må det konkluderes, at de unge, der deltog i denne undersøgelse har taget nogle meget betydningsfulde skridt i den rigtige retning. Og at Daggrupperne og U-turn har været en væsentlig del af den udvikling: De unge har rykket sig og har været igennem en udvikling, mens de gik i Daggrupperne og/eller bagefter. I hvert fald sådan som situationen ser ud, her et par år senere. (Denne undersøgelse giver alene et her-og-nu øjebliksbillede. Det ville være interessant at lave en tilsvarende undersøgelse om 10 år, for at se hvor de unge så befinder sig, om de har nået deres mål og fået opfyldt deres drømme. Og hvordan de til den tid selv vurderer betydningen af behandlingsforløbet i Daggrupperne set over et længere tidsperspektiv.)

For nogle af de unge har det været et kvantespring af dimensioner, for andre bare mindre "babyskridt" i den rigtige retning. De unge har igennem forløbet i Daggrupperne tilegnet sig nogle brugbare redskaber og har på flere planer fået, hvad de unge selv betegner som et "selvtillidsboost". Især er det bemærkelsesværdigt, at de unges livssituation på en række meget basale områder må siges at være bedre i dag, end den var for et par år siden. Rusmiddelforbruget er nedsat for 6 ud af de 7 unge, der blev individuelt interviewet. De unge begår tilsyneladende ikke megen kriminalitet mere, de har alle en tryk og nogenlunde stabil boligsituation, de fleste har tilsyneladende et nogenlunde rimeligt forhold til forældre og venner, og 6 ud af 7 er i gang med uddannelse eller arbejde.

Det overordnede mål med en indskrivning i Daggrupperne, nemlig at de unge får en meningsfuld hverdag med arbejde/uddannelse og med stoffrihed eller reduceret forbrug, må altså siges at være rimeligt opfyldt for 5 af de 7 unge. For de to sidste unge er målet kun delvist opfyldt: Den

ene ung har iflg. eget udsagn reduceret sit forbrug af rusmidler, men har hverken arbejde eller er i gang med uddannelse. Den anden ung har fået arbejde, men ryger mere hash end inden U-turn.

Men samtidig er det uomgængeligt, at der endnu er et godt stykke vej at gå endnu, før de unge er kommet ud på den anden side af en ungdom, hvor et alt for stort rusmiddelforbrug satte dagsordenen. Selv om de unge alle har rykket sig i en positiv retning, befinder de fleste af de unge sig stadig på et sårbart sted. Der skal ikke særlig meget til for at vælte læsset, og flere af de unge har da også oplevet tilbagefald, som det kan være svært at komme ud af ved egen hjælp. Der er fortsat tale om en meget udsat gruppe af unge!

Især skal det bemærkes, at selv om de unge fremhæver, at de har fået mange redskaber og har lært meget om rusmidler og deres eget forbrug, befinder flere af de unge sig fortsat i en sårbar situation i forhold til rusmidler. Ud af de 7 unge, der blev interviewet enkeltvis, er kun 2 helt stoppet med at indtage rusmidler i større omfang. De øvrige 5 har stadig et dagligt eller næsten dagligt forbrug af primært hash. Ikke i nær samme omfang som tidligere (bortset fra 1, der ryger mere end før U-turn), men stadig mere end hvad man kan tillade sig at vurdere som normalt eller uproblematisk.

Dertil kommer, at flere af de unge var i en noget usikker situation i forhold til fortsat hjælp fra professionelle, da de unge alle befandt sig omkring den magiske 18-års grænse. Ud af de 6 unge, der på interviewtidspunktet modtog støtte i form af f.eks. hybel med tilsyn eller kontaktperson-ordning, var der mindst 3 unge, for hvem det var usikkert om hjælpen fortsatte. Dertil kommer, at én ung netop havde fået at vide, at hjælpen nu stoppede, mens en anden ung ikke havde fået støtte siden U-turn, bortset fra den støtte, det var muligt at få gennem efterbehandlingen. Det skal fremhæves her i konklusionen, fordi det var tydeligt, at det påvirkede flere af de unge meget kraftigt – og negativt. Måske især fordi kun et par af de unge angiver, at de har (en del af) den nødvendige voksenstøtte fra deres eget nære bagland. De øvrige har ikke tilstrækkelig voksenstøtte at ty til i. Og det gjorde dem helt klart bekymrede for, hvordan de skulle klare de problemer og udfordringer, som enhver ung nødvendigvis vil komme ud for i overgangen fra at være ung til at blive voksen. Det er en bekymring, de unge umiddelbart må gives ret i. Set udefra er det vurderingen, at de fleste af de interviewede unge i kortere eller længere perioder vil få brug for støtte til at komme videre i denne udviklingsproces, f.eks. i form af psykologhjælp til at få bearbejdet noget af det, der lå til grund for de unges problemer med rusmidler.

Overordnet må det altså konkluderes, at behandlingstilbudet Daggrupperne i U-turn bliver vurderet meget positivt af de primære brugere, de unge selv, her et par år senere. Men samtidig er det tydeligt, at det er nødvendigt med stor tålmodighed og en bredspektret vifte af tilbud og at være indstillet på, at indsatsen skal være langsigtet, når unge, der har været ude i så massive problemer med rusmidler og meget andet, som de unge i denne undersøgelse har, skal hjælpes videre i livet.

Når det er sagt, er det imidlertid også vigtigt til stadighed som medarbejder, som institution, som politiker og beslutningstager i kommunen at stille sig selv et meget relevant spørgsmål: Er det godt nok? Var behandlingsforløbet i Daggrupperne nok for disse unge? Har de fået nok hjælp? Har de rykket sig nok? Det er nødvendigt løbende at undersøge om man som del af hjælpeapparatet gør (behandlings)arbejdet godt nok, og at sørge for en konstant udvikling af arbejdet, så det modsvarer målgruppens behov. Det er ikke kun de unges eget ansvar at få et godt liv.

Perspektivering

For at sikre at Daggrupperne og U-turn kan leve op til de skiftende behov og de forventninger, som de unge – og det omgivende samfund – har til behandlingen, må der løbende arbejdes med at udvikle arbejdet. De unge har allerede i deres vurderinger af Daggrupperne og i de gode råd til medarbejderne peget på et par mulige udviklingsområder for Daggrupperne. Set udefra er der umiddelbart et par områder mere, som måske kan tænkes ind i den kommende udvikling for Daggrupperne og U-turn. Det følgende skal ses som nogle foreløbige tanker og idéer som forhåbentlig kan tjene til inspiration og diskussion...

Kønsopdelt undervisning i rusmidler – eller anden opdeling af visse aktiviteter

Den væsentligste anke fra de unge er helt klart, at de unge var på forskellige stadier i forhold til deres rusmiddelforbrug og deres ønsker om forandring. Det betød i gode perioder, at de unge, der var kommet langt, kunne trække nogle af de andre unge opad, og i mindre gode perioder, at nogle unge trak de andre med ned – eller uden for U-turns lokaler for at ryge. Der er formentlig allerede gjort mange og grundige overvejelser om sammensætningen af unge i Daggrupperne, og om at have løbende indtag frem for indtag på faste tidspunkter på bestemte tider af året.

Men hvad ville der egentlig ske, hvis man bryder op i de to gruppers sammensætninger undervejs? Kan man f.eks. forestille sig at lave kønsopdelt undervisning i rusmidler? Eller kan der med fordel laves grupper af nye deltagere og gamle deltagere i særlige aktiviteter? Kan der i perioder arbejdes med ung-til-ung formidling, dvs. hvor de gamle unge i gruppen underviser de nye i f.eks. hvad rusmidler gør ved én? Eller hvor unge, der er gået helt ud af Daggrupperne, kommer ind og underviser de nuværende deltagere i Daggrupperne?

Grupper er en meget dynamisk størrelse at arbejde med – og oven i købet en størrelse, der i hvert fald i perioder kan arbejde/udvikle sig af sig selv, og være med til at fremme udvikling hos de enkelte deltagere. Nogen gange endda en udvikling, som kun kan komme i gang i kraft af gruppens særlige dynamik, f.eks. positivt gruppepres. Derfor kunne det være spændende at arbejde videre med den aktive brug af gruppen i Daggrupperne.

Supplerende behandling, mens de unge går i Daggrupperne

Det var tydeligt, at de unge havde mange andre problemer end rusmidlerne at tumle med. Enkelte af de unge havde undervejs eller efter Daggrupperne fået tilbudt eksempelvis psykologbehandling via Ungdomsklinikken. I betragtning af de problemstillinger, de unge repræsenterede, forekommer det dog, at der egentlig ikke var tale om særlig meget supplerende behandling? Måske med god grund. Når man er midt i et til tider relativt intensivt behandlingsforløb, som det i Daggrupperne, kan det være svært at forholde sig til ret meget andet.

Men måske bør det alligevel overvejes om i hvert fald nogle af de unge med fordel kunne tilbydes supplerende behandling? Ikke bare i form af psykologhjælp eller psykiatrisk (og måske også medicinsk) behandling, men f.eks. også behandling med udgangspunkt i de unges krop. Andre behandlingssteder for unge med rusmiddelproblemer har f.eks. gode erfaringer med at benytte NADA (akupunktur), zoneterapi og massageterapi. Det er dog vigtigt at understrege, at en evt. supplerende behandling altid må og skal tage udgangspunkt i den enkelte unges behov.

Efterbehandlingskursus

Et typisk forløb i Daggrupperne varer ca. ½ år og efterfølges af et tilbud om efterbehandling i ca. 3 måneder (reelt dog længere, da flere af de unge tilsyneladende bliver ved med at komme forbi til en snak og lidt omsorg, når de trænger). Men spørgsmålet er om det er nok? I visse former for

misbrugsbehandling opererer man med et decideret opfølgingskursus et års tid efter selve behandlingsforløbet. Her har de tidligere deltagere mulighed for dels at få en opdatering på den viden og de erfaringer, de gjorde sig i første forløb, og dels for at møde gruppen igen og se hvor langt man hver især er kommet.

Flere af de unge oplevede først, da de var gået ud af U-turn, hvad de egentlig kunne bruge forløbet til. Deres problemgivende forbrug af rusmidler fandt sted midt i den måske mest udfordrende periode af et menneskes liv, nemlig i overgangen fra at være barn til at skulle være voksen. Det betyder, at meget andet, f.eks. frigørelse fra forældre, også har påvirket den unge i den periode. Formentlig vil nogle af de unge med fordel kunne bruge en "reminder" på et senere tidspunkt i deres liv, når de er blevet mere klar til at tage det ind. Eller klar til at tage mere ind.

Fast aften hver måned for "gamle" unge

I takt med at flere og flere unge kommer igennem Daggrupperne, vil medarbejderne kunne "risikere", at flere og flere unge lige kikker forbi til en kop kaffe, og spørgsmålet er så om man kan blive ved med at modtage med samme varme, som de unge i denne undersøgelse fortalte om?

For at formalisere den form for efterbehandling/efterværn kunne man lave en fast aften, f.eks. én gang om måneden, hvor alle "gamle" unge kunne komme forbi til en bid mad og lidt snak. Nogle af de unge vil formentlig bare have brug for at vise flaget – og få noget mad og en snak med de andre unge. Andre vil kunne bruge sådan en aften til at få talt nogenlunde fast med sin gamle kontaktpædagog.

Mentor – personlig støtte i efterbehandling eller til specifikke problemstillinger

Inden for en hel del socialt arbejde har man i de senere år været meget opmærksomme på værdien af mentorordninger. Dvs. en ordning, hvor en ung bliver matchet med en mentor, der ikke (nødvendigvis) er socialarbejder, men som har nogle ganske særlige erfaringer, som kunne være brugbare for den unge.

Det kan f.eks. være, at en ung, der gerne vil være politibetjent, bliver matchet med en uddannet politibetjent, der kan rådgive og støtte med sine egne erfaringer, mens den unge er igennem de mange optagelsesprøver for at komme ind på politiskolen. Eller det kan være en voksen, der har personlige erfaringer med misbrug af rusmidler, og som nu er kommet ud på den anden side, og derfor kan være god at kunne ringe til, når det hele brænder på, og den unge er ved at falde i vandet. Eller det kan være en universitetsstuderende, der kan hjælpe en ung med at få lagt en læseplan op til eksamen. En sådan mentorordning bør naturligvis etableres i tæt samarbejde med andre ungeinstitutioner i København, så der sikres en ordentlig koordination.

Om undersøgelsen

Undersøgelsen blev gennemført i perioden august – oktober 2006 og blev baseret på:

- ⇒ kvalitative interviews med tilsammen 9 unge (alle interviews blev foretaget i september)
  - 1 gruppeinterview med 6 unge (4 af de unge lod sig interviewe igen i individuelle interviews)
  - 5 individuelle interviews med i alt 7 unge, heraf var 2 dobbeltinterviews efter de unges eget ønske
- ⇒ et fælles opstartsmøde/gruppeinterview med medarbejderne i Daggrupperne, samt på
- ⇒ relevant skriftligt materiale om arbejdet i Daggrupperne.

Om interviewene med de unge

De unge blev alle – på nær én – udvalgt af medarbejderne. Den sidste deltog uanmeldt i et interview med en af de andre unge, som derfor udviklede sig til et dobbeltinterview.

Medarbejderne tog den første kontakt til de unge med henblik på at invitere dem til et gruppeinterview. De unge, der ikke ønskede at deltage i gruppeinterview, blev i stedet spurgt om de ønskede at stille op til et individuelt interview. Herefter tog evaluator selv kontakt til de unge. Alle de unge, der deltog i gruppeinterview, blev efterfølgende inviteret til et individuelt interview af evaluator.

Interviewene blev alle gennemført som semistrukturerede kvalitative interviews ud fra på forhånd udarbejdede interviewguides. Medarbejderne havde forinden haft mulighed for at kommentere udkast til interviewguides for at sikre, at interviewene kom rundt om de ønskede problemstillinger. Alle interviews blev optaget digitalt og blev efterfølgende skrevet delvist ud. Enkelte passager er skrevet helt ud, mens der blot er skrevet resumé af andre passager.

Formålet med gruppeinterviewet var dels at undersøge hvordan de unge som gruppe har oplevet at gå i Daggrupperne, og dels at sikre at så mange som muligt kunne blive interviewet indenfor den relative korte tidsramme. For nogen af de unge føltes det ganske givet også mere trygt at møde en fremmed evaluator i selskab med gamle kammerater – og flere af de unge sagde da også efterfølgende, at de ikke ville have sagt ja til et individuelt interview, hvis de ikke først havde haft muligheden for at se giraffen (læs: evaluator) an. Gruppeinterviewet foregik i U-turns lokaler. Interviewguiden for gruppeinterview var inspireret af de Bono's 6 tænkehatte. Modellen fremmer at flere forskellige tankeperspektiver bliver lagt ind over en given problemstilling, i dette tilfælde U-turns Daggrupper, og at alle i en større gruppe får sagt noget om hvert perspektiv.

Formålet med de individuelle interviews var at gå en tak tættere på de enkelte unges personlige livshistorie, set i forhold til det forløb de var igennem i Daggrupperne. Interviewene med de unge blev foretaget hjemme hos de unge selv, på café eller i en park. Interview-guiden var opbygget sådan at der både kom fokus på facts omkring den unges situation (f.eks. bopæl, jobs, forbrug af rusmidler, dvs. facts, som kunne måles og ikke var til diskussion) og de unges egen personlige vurdering af forløbet i Daggrupperne. Som et led i interviewet blev de unge bedt om at fortælle om deres op- og nedture i U-turn ud fra Moodigrafen. (Moodigrafen er et skema med en tidsakse og en stemningsakse, hvor den interviewede indtegner en graf, der illustrerer en stemning i et givet tidsforløb og i forhold til en given problemstilling, i dette tilfælde de unges forløb i Daggrupperne.) Interviewene varede mellem ½-3 timer. De to dobbeltinterview var af gode grunde de længste. Dobbeltinterviewene foregik på den måde, at de to interviewpersoner blev

interviewet på skift om forskellige emner. Indimellem kunne der dog godt opstå en egentlig dialog mellem de to unge i besvarelsen af spørgsmålene.

Alle interviews blev foretaget i løbet af 3 uger i september 2006.

Det er vigtigt at pointere, at kvalitative interviews aldrig kan blive objektive. Intervieweren vil med sin blotte tilstedeværelse – og med sine spørgsmål – påvirke den interviewede og den interviewedes svar i en eller anden grad. Måske føler den interviewede sig opdnet til at "pynte" på sine svar (for at gøre sin situation bedre eller værre), måske stiller intervieweren spørgsmål, som den interviewede aldrig tidligere havde tænkt på, og som derfor sætter nye tanker i gang hos den interviewede.

Evaluator har forsøgt at imødegå, at denne påvirkning fik en negativ effekt, dels ved at forholde sig nysgerrigt og åbent til de unges fortællinger (undgå fordømmende eller lukkede spørgsmål) og dels ved at de unge flere gange blev inviteret til at bidrage til analysen af deres egne udsagn, f.eks. ved at deres udsagn blev gentaget og tolket af intervieweren: "Vil det sige, at du oplevede det og det, og at du selv vurderer at det skete pga. det og det?" Hermed blev de unge inviteret til at korrigere eller acceptere den udlægning af deres udsagn, som intervieweren opfattede. Desuden blev det både ved den første kontakt til de unge og undervejs i interviewet pointeret overfor de unge, at deres bidrag var meget betydningsfulde for undersøgelsen.

Interview/opstartsmøde med medarbejderne

Interview/opstartsmøde med medarbejderne i Daggrupperne fandt sted ultimo august. Formålet med mødet var dels at interviewe medarbejderne om deres egen umiddelbare vurdering af de første forløb med unge i Daggrupperne, og dels at aftalte det praktiske omkring undersøgelsen, herunder at afstemme forventninger til undersøgelsen og til evaluator.

Skriftligt materiale om U-turn

Følgende materiale er blevet inddraget som baggrundsmateriale for undersøgelsen:

- Udkast til *Behandlingshåndbog for arbejdet i Daggrupperne, ver. 3*
- *Skoleforløb i U-turn – statusredegørelse pr. 1. maj 2006*
- *Skoleforløb i U-turn – statusredegørelse pr. 1. maj 2005*
- *Rum til forandring – historier om hvordan man laver et U-turn*
- *Udviklingsplan U-turn 2005 – 2006*
- *Det første år i U-turn, status over perioden maj 2004 – maj 2005.*